

PF

JV 19

Jaarverslag 2019

Pensioenfederatie

De Pensioenfederatie is de overkoepelende belangenbehartiger van bijna alle Nederlandse pensioenfondsen. Zij vertegenwoordigt namens 197 pensioenfondsen de belangen van:

- 5,8 miljoen deelnemers
- 3,4 miljoen gepensioneerden
- 10 miljoen gewezen deelnemers.

Het overgrote deel van alle werkenden is aangesloten bij een collectief pensioenfonds.

De pensioenfondsen van de Pensioenfederatie beheren samen circa 1320 miljard euro.

(Cijfers per 31-12-2018)

Contactinformatie

Prinses Margrietplantsoen 90
2595 BR Den Haag

Postbus 93158
2509 AD Den Haag

T + 31 (0)70 76 20 220
info@pensioenfederatie.nl
www.pensioenfederatie.nl

© Overname van tekst(delen) uit deze uitgave is mogelijk na toestemming van de Pensioenfederatie. Aan de inhoud van deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Pensioenfederatie,
Den Haag, juni 2020

Inhoudsopgave

	Voorwoord	6
1	Pensioenfederatie: dé vereniging van Nederlandse pensioenfondsen	8
2	Een waardevol pensioenproduct	10
3	Een waardevolle pensioenervaring	16
4	Een duurzaam pensioen	22
5	Digitalisering	25
6	Diversiteit en bestuur	27
7	Politiek Brussel en Den Haag en toezicht	30
8	Relatiemanagement	33
9	Organisatie	34
10	Financieel jaarverslag 2019	41
1	Balans per 31 december 2019	42
2	Staat van baten en lasten over 2019	43
3	Algemene toelichting	44
4	Toelichting op de balans per 31 december 2019	46
5	Toelichting op de rekening van baten en lasten over 2019	49
6	Overige gegevens: a) resultaatbestemming b) controleverklaring	52
7	Begroting 2020	53

Pensioenfederatie en de leden

VERBINDEN

8 Themamiddagen

2 ALV's

3 Webinars

- Stewardship Code
- Privacywet AVG
- Maatregelenbrief

1 Jaarcongres *Het vermogen om te beleggen*

3 Bijeenkomsten voor leden van verantwoordingsorganen en belanghebbendenorganen

5 Consultatiereacties

- Eenmalige uitkering op pensioendatum*
- Beleidsregel geschiktheid*
- Pensioenverdeling bij scheiding*
- Taxonomie*
- UBO-register*

- wetsvoorstel
- lagere regelgeving

6 Enquêtes onder leden

9 Position papers

KENNIS UITWISSELEN

1 Gedraglijn

4 Servicedocumenten

2 Discussiestukken

7 Magazines

Best gelezen artikelen:

- Rondetafelgesprek met pensioenfondsbestuurders*
- Interview met DNB-topvrouw Else Bos*
- Interview met actuaris Agnes Joseph*
- Interview met tweede kamerlid Pieter Omtzigt*

Zoekwoorden top 5

- 1 URM
- 2 Waardeoverdracht
- 3 UPO
- 4 Code pensioenfondsen
- 5 IORP

WEBSITE

Etalage

Live gegaan op 14-11-2019

32 Good practices gedeeld

**PF Community
Communicatie**

Besloten omgeving voor communicatie-professionals

Themapagina's top 3

Rekenrente		16.596
Doorsneepremie		4.442
Implementatie IORP		3.690

paginaweergaven

Website berichten top 3

- 5.076 AOW-franchises en maximum pensioengevend loon voor 2019 bekend
- 3.288 Afkoopgrens kleine pensioenen voor 2019 vastgesteld
- 2.095 Position paper Pensioenfederatie t.b.v. rondetafelgesprek lage rente

VERTEGENWOORDIGEN

MEDIA-OPTREDENS

Shaktie Rambaran Mishre

Interviews met o.a.:

*PensioenPro,
Financial Investigator,
Perspectief, Blauw,
AZL Magazine, BNR,
Financial Times, CNN, BBC*

Edith Maat

*In EenVandaag over mogelijke
verlaging pensioenen
In FD over wijziging van de
Beleidsregel Geschiktheid 2012
Briefing over overgang naar
degressieve opbouw en nieuwe
stuurregels*

Pensioenfondsen boos over nieuwe regels DNB

In het kort

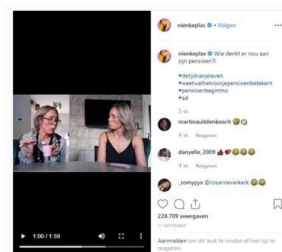
- Pensioenfondsen vinden de nieuwe regels over de opbouw van pensioenen te streng.
- Toezichthouder DNB vindt fondsen bij wet heen te bevoordelen in het belang van de deelnemers.
- Toezichthouder DNB vindt fondsen bij wet heen te bevoordelen in het belang van de deelnemers.

Pensioenfondsen vinden de nieuwe regels over de opbouw van pensioenen te streng. Dit is vooral omdat de Nederlandse Bank (DNB) de Pensioenfederatie doet dat in weer daar versterkt worden. De toezichthouder vindt dat pensioenfondsen bij wet heen te bevoordelen in het belang van de deelnemers, schijnt de klop van pensioenfondsen aan DNB. Dit is vooral omdat de Nederlandse Bank (DNB) de Pensioenfederatie doet dat in weer daar versterkt worden. De toezichthouder vindt dat pensioenfondsen bij wet heen te bevoordelen in het belang van de deelnemers, schijnt de klop van pensioenfondsen aan DNB.

Gerard Riemen

*In Haagsche Lobby (WNL) over
pensioenactiviteiten
In Spraakmakers over onder-
handelingen pensioenakkoord*

JONGERENCAMPAGNE DE TIJD VAN JE LEVEN

*Positieve beeldvorming over pensioen
bij jongeren tussen 25 en 35 jaar*

- 3 Filmjes van 10 seconden → 960.000 views
- 3 Filmjes van 40 seconden → 116.000 views

Influencer Nienke Plas

Vlog 1 **243.000** keer bekeken

Vlog 2 **290.000** keer bekeken

Gastlessen Isla Mañana op MBO

228 lessen

Geldwijzer Nabestaanden

10.000 keer ingevuld

Pensioenchecklist

13.834 keer ingevuld

*Inzicht geven in dat
pensioenfondsen ook
bescherming bieden voor
nabestaanden*

*Laten zien dat pensioen je hele
leven actueel is omdat het
samenhangt met veranderingen
die nu in je leven kunnen
gebeuren*

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van 2019. In 2020 is er al zoveel gebeurd, dat het vorige jaar ver weg lijkt. Toch is 2019 een jaar om niet te vergeten. Allereerst omdat de sociale partners met minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een pensioenakkoord wisten te bereiken. Dit pensioenakkoord wordt uitgewerkt in de Stuurgroep, waarin de Pensioenfederatie aanschuift in een adviserende rol. De huidige coronacrisis lijkt gelukkig geen rem te zijn op het werk van de Stuurgroep; er is wellicht juist meer urgentie om het nieuwe contract uit te werken. Inmiddels heeft minister Koolmees een hoofdlijnnotitie naar de Tweede Kamer gestuurd.

De rentedaling in 2019 was ongekend. De langetermijnrente werd negatief. Na een ledenraadpleging heeft de Pensioenfederatie zich hard gemaakt voor het voorkomen van onnodige kortingen. Minister Koolmees vond genoeg redenen om hersteltermijnen te verlengen en de ondergrens van de dekkingsgraad van 100% te verlagen naar 90%. Samen met een korte opleving van de rente betekende dat voor bijna alle pensioenfondsen dat zij op oudjaarsdag konden vaststellen dat verlagen in 2020 niet aan de orde zou zijn. Een opluchting voor gepensioneerden en deelnemers, die vanaf de zomer rekening hadden gehouden met verlagingen van hun pensioen.

Vorig jaar is veel aandacht besteed aan de beeldvorming van pensioen. Het vergroten van vertrouwen in pensioen blijft van groot belang. Juist nu door de coronacrisis de dekkingsgraden verder wegzakken, is dit cruciaal. Door het ontwikkelen van online tools, campagnes en educatieve projecten gericht op jongeren draagt de Pensioenfederatie actief bij aan het creëren van bewustwording en basiskennis, tegen de stroom van verontrustende krantenberichten in. Pensioenfondsen delen sinds het najaar van 2019 onderling kennis, resultaten en onderzoeken over deelnemerscommunicatie op een door de Pensioenfederatie opgezet platform; de Etalage.

Het jaar 2019 was het eerste jaar van het IMVB-convenant Pensioenfondsen. Alle afspraken die voor 2019 waren gemaakt, zijn behaald. Daarnaast ondertekenden pensioenfondsen en de Pensioenfederatie het commitment van de financiële sector aan het Klimaatakkoord. Een evenement dat veel pers aandacht trok. Daarmee verplichten de ondertekenaars zich vrijwillig om vanaf 2020 te rapporteren over de klimaatimpact van hun financieringen en beleggingen.

De Pensioenfederatie maakte in 2019 diverse keren gebruik van een digitale uitvraag onder haar leden naar hun ervaringen. De uitvragen hebben tot doel om de leden beter te vertegenwoordigen richting onze stakeholders. De uitvraag over de inrichting van sleutelfuncties leverde veel respons op.

De implementatie van IORP II bleek wat betreft de inrichting van de sleutel-functies voor veel fondsen eerder gecompliceerder geworden dan eenvoudiger. De gesprekken hierover met toezichthouder DNB worden in 2020 voortgezet.

Het bestuur van de Pensioenfederatie vond, de in 2019 uitgevoerde verkenning over kernwaarden en strategische opgaven, erg belangrijk. Ook heeft de Pensioenfederatie met haar leden diverse toekomstscenario's verkend, waarin wordt gekeken naar innovatie en de toekomstige technologische impact op de sector. We gaan dit proces in 2020 samen met onze leden afronden, al dan niet in digitale bijeenkomsten, om de volgende stappen te kunnen zetten.

Hoewel we er naar uitkijken u ook weer echt te ontmoeten, is de kans groot dat we de komende tijd nog niet fysiek bijeen kunnen komen zoals we gewend zijn. We willen de ervaringen die we nu opdoen gebruiken om tot nieuwe manieren te komen om kennis te delen en als ledenorganisatie onderlinge verbinding te realiseren. Dat is uitdagend, maar gezien de huidige ervaringen zijn we ervan overtuigd dat dit gaat lukken.

We wensen u veel leesplezier en alle goeds en gezondheid in 2020!

José Meijer
Voorzitter ad interim

1

Pensioenfederatie: dé vereniging van Nederlandse pensioenfondsen

De wereld om ons heen is in beweging. Dit zorgde er mede voor dat 2019 een onrustig jaar voor de pensioensector was. Door de aanhoudend lage marktrente zijn de financiële uitdagingen van de pensioenfondsen prominent op de agenda komen te staan. Zowel op de politieke agenda als op de bestuursagenda. De zorgen over te lage dekkingsgraden en dreigende verlagingen bij een aantal pensioenfondsen zijn nog niet voorbij. En deze zorgen zijn met de Coronacrisis alleen maar sterker geworden. De verwachtingen zijn zowel bij pensioenfondsen als deelnemers gespannen. Ondanks goede rendementen op beleggingen in 2019 dreigden voor miljoenen deelnemers en gepensioneerden een verlaging van de opbouw en leek de zo gewenste indexatie voor vele gepensioneerden verder weg dan ooit. Door de huidige crisis zijn de vooruitzichten helaas niet beter geworden.

1.1

Pensioenakkoord

Te midden van dit financiële tumult bracht 2019 de sector ook een pensioenakkoord dat de nodige vernieuwingen zal brengen in het stelsel zoals we dat nu kennen. De verwachtingen zijn hooggespannen. De uitwerking van het pensioenakkoord is geen eenvoudige opgave. Het vergt een scherp oog van de pensioensector om te zorgen dat het nieuwe contract straks uitvoerbaar is voor pensioenfondsen en hun uitvoerders en dat het ook begrijpelijk is voor deelnemers. De stuurgroep en diverse werkgroepen zijn aan de slag met de uitwerking van het nieuwe pensioencontract. De Pensioenfederatie vervult daarin een faciliterende rol voor de inbreng van haar leden. We letten in het bijzonder op de juridische en fiscale aspecten en op communicatie en uitvoerbaarheid. Tegelijkertijd zorgen we dat alle leden steeds goed op de hoogte zijn van de ontwikkelingen en voortgang.

1.2

Pensioen voor alle werkenden

De transitie van de pensioensector vindt plaats te midden van andere grote maatschappelijke veranderingen, zoals de veranderende arbeidsmarkt. De individualisering zet door en we zien binnen een aantal sectoren steeds meer zzp'ers zonder adequate pensioenregeling. De groei van het aantal zelfstandigen betekent een geleidelijke uitholling van het aantal werknemers in de tweede pijler terwijl schaalgrootte juist daar een van de voordelen is. Tegelijkertijd zien we door gebrekkige pensioenopbouw een groeiend aantal zelfstandigen ontstaan die na pensionering terugvalt op collectieve voorzieningen om in hun levensonderhoud te voorzien.

De Pensioenfederatie heeft daarom in 2019 samen met de pensioenfondsen een oplossingsrichting uitgewerkt om zzp'ers deelgenoot te maken van de voordelen binnen de tweede pijler en zo bij te dragen aan een betere pensioenopbouw

voor zzp'ers. De mogelijkheden die auto-enrolment met opt-out zzp'ers en pensioenfondsen biedt, zijn verkend. Deze optie is dermate interessant dat enkele pensioenfondsen willen overgaan tot een experiment. In het najaar van 2019 heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (hierna SZW) na gesprekken met de Pensioenfederatie en enkele pensioenfondsen, aangegeven dat zij in wettelijke experimenteerruimte wil voorzien zodat ervaringen worden opgedaan met een dergelijke regeling voor zzp'ers binnen de tweede pijler. Dit tot nu toe behaalde resultaat past binnen onze ambitie om tot een pensioenvoorziening voor alle werkenden te komen.

1.3

Blik vooruit

Alle veranderingen binnen en buiten de sector vergen dat we niet alleen naar het nu kijken, maar ook naar de toekomst. Pensioenfondsbestuurders hebben behoefte aan een doorkijk en aan voorbereiding op wat kan gaan komen. De Pensioenfederatie is daarom in 2018 reeds gestart met het ontwikkelen van een toekomstvisie. Welke veranderingen zien we de komende jaren om ons heen, welke invloed hebben deze op de sector, welke kansen en uitdagingen zien we en welke strategische opgaven geeft dat ons voor de toekomst?

In 2019 heeft binnen de Pensioenfederatie een uitgebreide verkenning plaatsgevonden van toekomstscenario's, kernwaarden en strategische opgaven. Daarin zijn onder meer ook de bevindingen van de werkgroep Zorgplicht meegenomen en is expliciet gekeken naar innovatie en toekomstige technologische impact op de sector.

De toekomstverkenning is eind 2019 gedeeld met alle leden van de Pensioenfederatie en vormt de basis voor gesprekken die met pensioenfondsbestuurders in 2020 plaatsvinden. De ambitie is om op basis van deze gesprekken gezamenlijk de koers van de Pensioenfederatie en haar leden voor de komende jaren vast te stellen. De koers richt zich op de strategische opgaven van de toekomst en neemt daarin een scherper profiel van de Pensioenfederatie mee. Immers, de veranderingen in de samenleving raken de pensioensector en vragen daarmee ook van de Pensioenfederatie een krachtig profiel om haar leden de komende jaren zo goed mogelijk van dienst te kunnen zijn.

2

Een waardevol pensioenproduct

De sector is – met recht – trots op het leveren van een waardevol pensioenproduct aan deelnemers. Ook in een veranderende omgeving willen de pensioenfondsen die waarde blijven creëren. Het managen van de verwachtingen van deelnemers over hun pensioen staan daarbij centraal. Daarom blijft de Pensioenfederatie werken aan een tweede pijler die voor alle werkenden toegankelijk is en aantrekkelijke pensioenregelingen biedt die waardevol zijn voor de deelnemers.

2.1

Eénmalige uitkering

In 2019 heeft het kabinet stappen gezet in de uitwerking van de eenmalige uitkering zoals opgenomen in het regeerakkoord. Voor de zomer is de Hoofdlijnenbrief naar de Tweede Kamer gestuurd en eind 2019 lag de internetconsultatie over het conceptwetsvoorstel 'Bedrag ineens, RVU en verlofsparen' voor. In het overleg met het ministerie van SZW was de inzet van de Pensioenfederatie gericht op een zo eenvoudig mogelijke keuze voor deelnemers en zonder extra complexiteit in de uitvoering. Daarnaast is het cruciaal dat het keuzerecht voor iedere deelnemer geldt, ongeacht inkomenscategorie. De keuze voor een eenmalige uitkering zou geen consequenties moeten hebben voor toeslagen van deelnemers.

In de reactie op de internetconsultatie heeft de Pensioenfederatie onder meer als commentaar geleverd dat het AOW-overbruggingspensioen behouden moet blijven, er een oplossing moet komen voor de fiscale gevolgen voor onder meer de zorg- en huurtoeslag, het aantal keuzemogelijkheden niet te groot wordt en dat er een adequate invoeringstermijn komt.

2.2

Automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen

In 2019 is een start gemaakt met het automatisch overdragen van kleine ouderdomspensioen (maximaal € 497,27 per jaar). Dat gebeurt op een eenvoudige en efficiënte manier zodat de kosten laag blijven. Voor zover de pensioenuitvoerder de wens had, zijn alle kleine pensioenen uit 2018 overgedragen. Voor de overdracht van het "stuwmeer" van kleine pensioenen van vóór 2018 werken vertegenwoordigers van pensioenfondsen, pensioenuitvoeringsorganisaties en verzekeraars in een koepelwerkgroep een plan van aanpak uit.

Om het proces eenvoudig en efficiënt te houden is het belangrijk om *alle* kleine ouderdomspensioenen te kunnen overdragen. Op dit moment valt alleen automatisch overdragen van een klein pensioen als gevolg van baanwisseling onder deze wetgeving. Daarom werkte de Pensioenfederatie met de Stichting van de Arbeid en het Verbond van Verzekeraars aan een verzoek aan de minister van SZW om als uitvoerder niet te hoeven toetsen of een klein ouderdomspensioen volgt uit een baanwisseling of een collectieve beëindiging.

De koepelwerkgroep verwacht dat in nauw overleg met SZW, De Nederlandsche Bank (DNB), Autoriteit Financiële Markten (AFM) en Pensioenregister bijna alle kleine ouderdomspensioenen bij pensioenfondsen automatisch overgedragen kunnen worden.

2.3

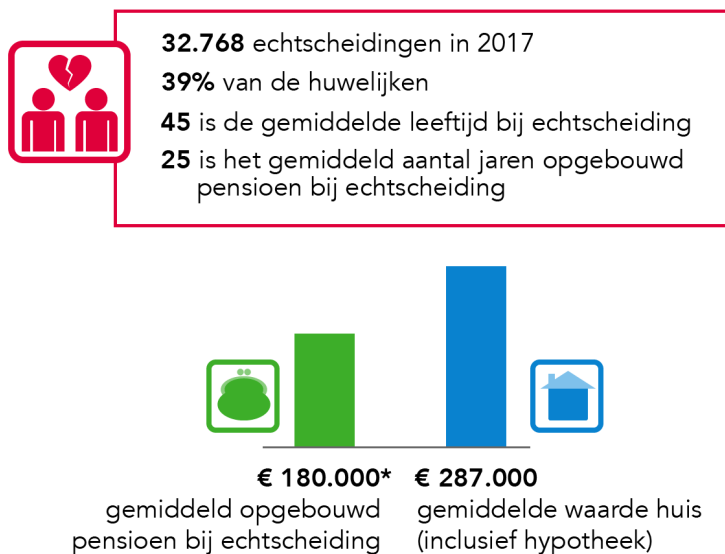
Pensioenverdeling bij scheiding en nabestaandenpensioen

Wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding

Op 16 september 2019 is het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet Pensioenverevening bij Scheiding ingediend bij de Tweede Kamer. Dit wetsvoorstel volgde op een evaluatie van de wet. De Pensioenfederatie vindt dat de nieuwe regels over de verdeling van pensioen bij scheiding uitvoerbaar en uitlegbaar moeten zijn en niet tot een disproportionele stijging van uitvoeringskosten mogen leiden.

De Pensioenfederatie vindt dat de nieuwe regels over de verdeling van pensioen bij scheiding uitvoerbaar en uitlegbaar moeten zijn en niet tot een disproportionele stijging van uitvoeringskosten mogen leiden.

In de reactie op het conceptwetsvoorstel en later op het conceptbesluit van de lagere regels bij dit wetsvoorstel heeft de Pensioenfederatie een pleidooi gehouden voor het verplichtstellen van een pensioenplan bij scheiding. Een dergelijk plan kan veel problemen voor deelnemers en hun partners voorkomen. Het plan waarborgt dat al bij de scheiding afspraken over het pensioen worden gemaakt. Het gaat hierbij vaak om heel veel geld, zoals onderstaande figuur laat zien:

*gebaseerd op een gemiddeld salaris van € 41.000, een opbouwperiode van 24 jaar en een partnerpensioen van 70%.

© Pensioenfederatie

De Pensioenfederatie werkt in 2020 verder aan de volgende voorstellen:

- vereenvoudiging van de regeling partnerpensioen voor ongehuwd samenwonenden en met voor hen de keuze om naast het partnerpensioen ook het ouderdomspensioen te verdelen;
- voorkomen van het ontstaan van klein bijzonder partnerpensioen;
- vereenvoudiging van de keuze bij afwijking van de wettelijke standaard: kiezen voor een ander verdeelpercentage volstaat.

De Pensioenfederatie hoopt, met het oog op de deelnemers en pensioengerechtigden, dat pensioenverdeling bij scheiding eenvoudiger wordt dan nu voorgesteld.

Nabestaandenpensioen

Onderwerp van politieke discussie zijn de financiële risico's die deelnemers en hun nabestaanden nu lopen bij het ontbreken van een nabestaandenvoorziening. In 2018 vroegen de Kamerleden Omtzigt (CDA) en Bruins (CU) in hun initiatiefnota aan het kabinet om te laten onderzoeken hoe het nabestaandenpensioen kan worden vormgegeven. De Stichting van de Arbeid is vervolgens door minister Koolmees (D66) gevraagd deze taak op zich te nemen en om in het tweede kwartaal van 2019 met een advies op hoofdlijnen te komen.

De Pensioenfederatie zet zich in voor een nabestaandenpensioen dat aansluit bij de behoeften van de deelnemers en dat daarnaast inzichtelijk, uitvoerbaar en effectief is.

Onder de werkgroep Pensioenen van de StvdA is een subwerkgroep Nabestaandenpensioen ingericht. Deze subwerkgroep, bestaande uit sociale partners, SZW, het Verbond van Verzekeraars en de Pensioenfederatie, heeft het advies verder uitgewerkt. Er is geanalyseerd hoe financiële risico's ontstaan bij bepaalde life events, zoals een baanwisseling, scheiding of werkloosheid. Door de diversiteit en complexiteit van nabestaandenpensioenen zijn deelnemers zich hier vaak niet van bewust of op voorbereid. In de analyse worden verschillende oplossingsrichtingen verkend.

De Pensioenfederatie zet zich in voor een nabestaandenpensioen dat aansluit bij de behoeften van de deelnemers en dat daarnaast inzichtelijk, uitvoerbaar en effectief is.

2.4

Evaluatie Wet Verbeterde Premieregeling

De wet Verbeterde Premieregeling is op 1 september 2016 in werking getreden en heeft als doel de mogelijkheid te bieden om een opgebouwd pensioenkapitaal in de uitkeringsfase (deels) risicodragend door te beleggen. De Pensioenfederatie heeft, naast andere stakeholders, een bijdrage geleverd aan de evaluatie van de wet. Uit de evaluatie blijkt dat stakeholders in algemene zin positief zijn over het doel van de wet. Uit de praktijk blijkt dat de meeste deelnemers voor een vaste uitkering kiezen. Als reden hiervoor wordt genoemd

dat deelnemers behoefte hebben aan zekerheid over het inkomen en de keuze niet bewust maken, waardoor de standaardoptie geselecteerd wordt: de vaste uitkering. De vaste uitkering blijft de standaard, ondanks pleidooi van pensioenfondsen en verzekeraars.

In november 2019 verscheen de langverwachte brief van minister Koolmees van SZW over de evaluatie van de Wet Verbeterde Premieregeling aan de Tweede Kamer. De minister concludeert dat verbeteringen van de wet mogelijk zijn, zoals de vergelijkbaarheid en de informatievoorziening. Hij wil de komende maanden gebruiken om met de sector en toezichthouders verbeteringen voor te bereiden. Ook wil hij een vervolg op de evaluatie op het moment dat de resultaten van de verbeteringen zichtbaar zijn. De minister koppelt de komst van het nieuwe pensioencontract nadrukkelijk aan dit vervolg.

De Pensioenfederatie steunt op hoofdlijnen de conclusies van de minister. De wet dient een goed doel en er zijn verbeteringen mogelijk. Duidelijk is dat steeds meer deelnemers de mogelijkheid van doorbeleggen krijgen. En dat aantal kan verder toenemen als gevolg van de komst van het nieuwe pensioencontract. De Pensioenfederatie is daarom van mening dat het van groot belang is dat deelnemers in staat worden gesteld om keuzes te maken die bij hun situatie passend zijn en dat fondsen hen daarbij begeleiden en ondersteunen. De Pensioenfederatie zal in 2020, samen met haar achterban, verbeteringen initiëren om zo deelnemers meer keuzebegeleiding te kunnen geven en daarover het gesprek aangaan met het ministerie van SZW. Hierbij worden de ontwikkelingen met betrekking tot de uitwerking van het pensioenakkoord gevolgd.

2.5

Onnodige kortingen voorkomen

Vanaf het begin van 2019 was duidelijk dat de dreiging op verlagingen van de pensioenen toenam. De rente daalde steeds verder met als laagste punt de maand augustus 2019 toen de dekkinggraad van een groot aantal fondsen in de buurt van 90% kwam. In juni 2019 verscheen het advies van de Commissie Parameters, dat door het kabinet is overgenomen. De commissie heeft de parameters aangescherpt waardoor deze vanaf 2020 behoorlijk negatieve impact op premies en dekkinggraden hebben.

De Pensioenfederatie heeft in de zomer van 2019 een groot onderzoek onder haar leden gehouden om vast te stellen welke effecten de dalende rente en het advies van de Commissie Parameters heeft op premies en dekkinggraden. De uitkomsten van het onderzoek zijn ingezet om de alarmbel in Den Haag te luiden. In meerdere brieven van de minister van SZW aan de Tweede Kamer zijn de uitkomsten gebruikt, waardoor duidelijk was dat ons signaal zeer serieus is genomen.

In verschillende bijeenkomsten sprak de Pensioenfederatie met haar achterban over de inzet in het dossier 'verlagen'. De sector heeft ervoor gepleit om onnodige verlagingen te voorkomen. Met deze inzet heeft de Pensioenfederatie een sterke lobby gevoerd, zowel voor als achter de schermen. De minister steunde

deze visie en presenteerde in november 2019 een pakket aan maatregelen waarbij het gros van de fondsen per 1 januari 2020 geen verlagingen door hoefde te voeren. De bijzondere economische omstandigheden én zicht op de uitwerking van het pensioenakkoord rechtvaardigden een tijdelijk maatregelenpakket.

2.6

Consolidatie bedrijfstakpensioenfondsen

In 2018 heeft de minister van SZW het Wetsvoorstel fuserende bedrijfstakpensioenfondsen ingetrokken. Ondernemingspensioenfondsen die niet langer zelfstandig willen blijven voortbestaan hebben de mogelijkheid om te kiezen voor alternatieven zoals een algemeen pensioenfonds of aansluiting bij een bedrijfstakpensioenfonds. Verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen die willen consolideren beschikken slechts over beperkte alternatieven.

De Pensioenfederatie vindt dat verplichtgestelde bedrijfstakfondsen eenvoudiger samen moeten kunnen gaan.

De belangrijkste redenen voor consolidatie zijn de gewenste verlaging van de uitvoeringskosten (in ieder geval van pensioenbeheer) en de vermindering van de governancedruk (moeilijk vervulbare vacatures voor het fondsbestuur en het verantwoordingsorgaan, naast de compliancedruk). Andere redenen voor consolidatie kunnen de financiële positie van het fonds of een onevenwichtige samenstelling van het deelnemersbestand zijn. De brancheervaging in diverse sectoren (met daarbij horende grensgeschillen over de werkingssfeer) maakt consolidatie van pensioenfondsen wenselijk. Daarnaast hebben verschillende pensioenfondsen grensverkeer van werknemers die overstappen van de ene bedrijfstak naar de andere bedrijfstak. *Last but not least* hebben verschillende bedrijfstakpensioenfondsen behoefte aan schaalvergroting vanwege een krimpend deelnemersbestand.

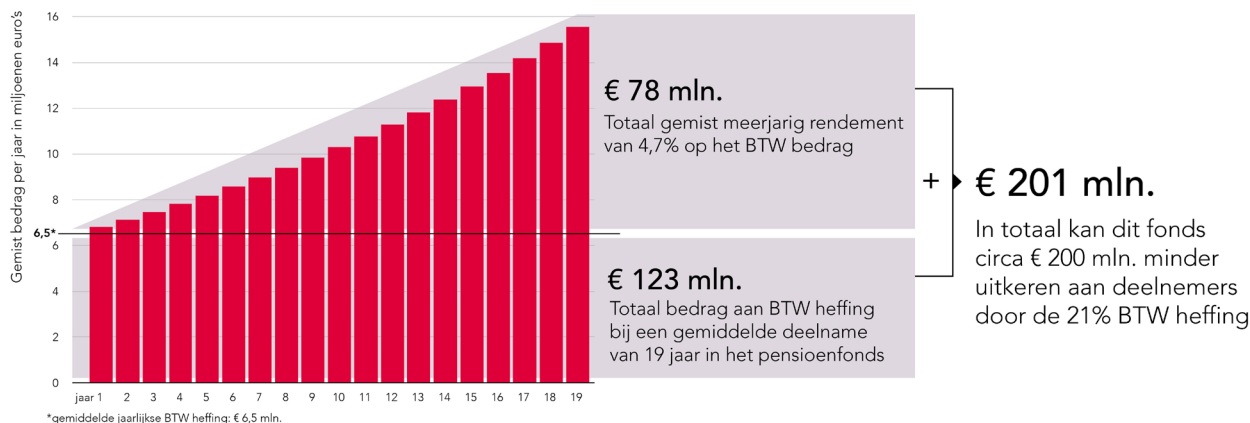
De Pensioenfederatie vindt dat verplichtgestelde bedrijfstakfondsen eenvoudiger moeten kunnen samengaan. Er is in 2019 zowel gesproken met ontvangende bedrijfstakfondsen als met fondsen die overwegen zich eventueel aan te sluiten bij een groot bedrijfstakpensioenfonds. Bij deze verplichtgestelde pensioenfondsen is verkend welke knelpunten, uitdagingen en belemmeringen bestaan voor de mogelijkheden tot schaalvergroting. De rapportage hiervan met de belangrijkste bevindingen is begin 2020 besproken met het ministerie van SZW en DNB.

2.7

Btw

In de meeste lidstaten van de EU zijn pensioenfondsen en beheerdiensten aan pensioenfondsen vrijgesteld van btw-heffing. In afwijking daarvan heeft de Nederlandse overheid ervoor gekozen om, vanuit budgettaire overwegingen, pensioenfondsen wél btw te laten afdragen over aan hen geleverde beheerdiensten. De btw-heffing in Nederland leidt tot een ongelijk speelveld voor

pensioenfondsen in Europa. De Pensioenfederatie vindt dit verschil in fiscale behandeling onterecht. Btw-heffing betekent namelijk hogere kosten voor pensioenfondsen en gaat jaar na jaar ten koste van het voor hun deelnemers beschikbare pensioenvermogen. De afbeelding hieronder toont dat duidelijk aan.

Deze grafiek is gebaseerd op cijfers uit het jaarverslag uit 2017 van één van de grotere pensioenfondsen in Nederland.

© Pensioenfederatie

Het dispuut hierover met het ministerie van Financiën loopt al sinds 2014. De gesprekken hebben ook in 2019 niet tot een oplossing geleid. De staatssecretaris van Financiën is van mening dat btw-heffing aan de orde is, omdat deelnemers van pensioenfondsen niet voldoende eigen beleggingsrisico zouden lopen om een btw-vrijstelling te rechtvaardigen.

De Pensioenfederatie heeft in 2019 meegedaan met een onderzoek van de Europese Commissie over de (verschillende) manieren waarop Europese lidstaten de btw-vrijstelling voor financiële instellingen toepassen. Hierbij hebben wij aangedragen welke wijzigingen gewenst zijn om een gelijk speelveld te creëren. Het onderzoeksbureau dat door de Europese Commissie is ingehuurd, verwacht na de zomer van 2020 te rapporteren aan de Europese Commissie. In de tussentijd zouden pensioenfondsen gebaat zijn met een prejudiciële vraag van een nationale rechter aan het Europese Hof van Justitie om te (laten) beoordelen of in Nederland de btw-richtlijn wel goed wordt toegepast.

De Tweede Kamer vroeg op 5 juni 2019 aandacht voor de uitleg over de btw-richtlijn waar het gaat om het nieuwe pensioencontract. De staatssecretaris liet weten dat het nieuwe pensioencontract als premiereregeling moet worden gezien en dat Kamerleden die mogelijkheden voor vrijgestelde beheerdiensten zien, 'academisch gelijk' hebben. De Pensioenfederatie vindt dat dit ruimte biedt om van btw vrijgestelde beheerdiensten te ontvangen als pensioenfondsen zo'n regeling uitvoeren.

3

Een waardevolle pensioenervaring

Bij activiteiten van de Pensioenfederatie op het gebied van communicatie staat de deelnemer centraal. Daarom kozen we voor het thema 'nabestaanden-pensioen' bij de Pensioen3daagse van Wijzer in geldzaken. In de wettelijke pensioencommunicatie streven we naar een betere aansluiting van de communicatie bij de deelnemer. De Etalage is het nieuwe platform van de Pensioenfederatie waar communicatieprofessionals van pensioenfondsen goede voorbeelden op gebied van pensioen- en deelnemerscommunicatie kunnen delen.

3.1

Beeldvorming over pensioen

Jongerencampagne de tijd van je leven

De Pensioenfederatie levert met de campagne 'de tijd van je leven', gericht op de 25- tot 35-jarigen, een bijdrage aan het bereiken van jongeren over pensioen. In 2019 zijn we met het platform en bijbehorende campagne een nieuwe weg in geslagen. Er wordt met de campagne één duidelijke boodschap overgebracht: Check voordat je tekent, wat dit voor je pensioen betekent. Drie baanbrekende korte filmpjes (een nieuwe baan, trouwen, een huis kopen) zijn ontwikkeld voor life events waar je een handtekening voor zet.

Deze boodschap werd overgebracht via de sociale mediakanalen.

In het najaar is samengewerkt met influencer Nienke Plas. Een influencer heeft invloed op het gedrag en de mening van zijn volgers en kan moeilijke onderwerpen bespreekbaar maken. Hierdoor is de kans groot dat volgers geïnspireerd raken, aan het denken worden gezet, hun mening bijstellen en/of in actie komen. Nienke Plas heeft 295.000 trouwe volgers. Gedurende twee weken heeft zij twee vlogs en vijf berichten op sociale media geplaatst waarin ze over pensioen praat. De vlogs zijn respectievelijk 243.000 en 290.000 keer bekeken. De kracht van herhaling geldt ook hier. Daarom mogen we verwachten dat Nienke Plas met het bespreekbaar maken van pensioen heeft bijgedragen aan het vergroten van pensioenbewustzijn bij haar volgers.

Pensioenchecklist

In 2019 heeft de Pensioenfederatie voor deelnemers de Pensioenchecklist (www.pensioenchecklist.nl) ontwikkeld. Doel van de tool is laten zien dat pensioen veranderingen in je leven raakt en dat er al een aantal dingen zijn die door pensioenfondsen goed geregeld is. De tool is onder andere in een mediacampagne onder de aandacht gebracht en in totaal 13.834 keer ingevuld. In 2020 brengt de Pensioenfederatie de Pensioenchecklist weer onder de aandacht. Partners als Wijzer in Geldzaken nemen in 2020 op de website www.financieelfittewerknemers.nl ook een verwijzing naar de Pensioenchecklist op.

3.2

Wijzer in geldzaken: vergroten financiële fitheid

De Pensioenfederatie is partner van Wijzer in geldzaken. Dit platform is een initiatief van het ministerie van Financiën, waarin partners uit de financiële sector, de wetenschap, de overheid en onderwijs-, voorlichtings- en consumentenorganisaties hun krachten bundelen om financiële fitheid in Nederland te bevorderen. Wijzer in geldzaken organiseert samen met de financiële sector een aantal jaarlijks terugkerende evenementen.

Pensioen3daagse

Niet alleen de wettelijke ontwikkelingen rondom pensioen bij scheiden en overlijden stonden afgelopen jaar in de schijnwerpers. Ook de Pensioen3daagse stond in het teken van het nabestaandepensioen.

Shaktie Rambaran Mishre opende de Pensioen3daagse met een gongslag van de Amsterdamse beurs: "De komende drie dagen gaat het over pensioen, een belangrijk onderwerp voor iedereen. Pensioen is meer dan geld voor later; zo zorgen veel pensioenfondsen bij overlijden ook voor een uitkering voor de partner en eventuele kinderen. Het is fijn om nu vast te weten te weten wat er dan geregeld is. Daarom staat het nabestaandepensioen dit jaar in de spotlight."

Geldwijzer Nabestaanden

Tijdens de Pensioen3daagse lanceerde de Pensioenfederatie samen met NIBUD en de Sociale Verzekeringsbank (SVB) de Geldwijzer Nabestaanden. Deze nieuwe tool biedt huishoudens een startpunt om inzicht te krijgen in de financiële regelingen die voor hen gelden na een overlijden, ook op pensioengebied. De tool is voorafgaand aan de Pensioen3daagse, op 1 november 2019, gelanceerd. Tot en met 31 december 2019 is de tool 13.499 keer ingevuld.

Week van het Geld en financiële educatie

Eind maart was de Week van het Geld. Financiële educatie stond tijdens dit evenement centraal. De Pensioenfederatie en haar leden hebben tijdens deze week ruim 50 gastlessen op het mbo gegeven. In 2019 hebben de leden van de Pensioenfederatie in totaal 228 gastlessen 'Isla Mañana – aan de slag met je oude dag' op mbo scholen door het hele land gegeven.

In het voorjaar is de Pensioenfederatie met Wijzer in geldzaken in gesprek gegaan over de modernisering van lesmateriaal over de arbeidsvoorwaarde pensioen voor mbo studenten. Dit gesprek heeft ertoe geleid dat Wijzer in geldzaken een nieuwe les heeft ontwikkeld: Nu voor Later: goed gereGELD. De les is in oktober opgeleverd. Per 1 januari 2020 worden de nieuwe lessen gegeven.

3.3

Evaluatie Wet pensioencommunicatie

In 2019 heeft het ministerie van SZW de Wet pensioencommunicatie geëvalueerd, waarbij de effecten van de Wet zijn onderzocht. Er is onderzoek uitgevoerd onder deelnemers en pensioenuitvoerders naar hun ervaringen met en belevingen bij (wettelijke) pensioencommunicatie. Diverse communicatiespecialisten uit de pensioensector waren bij het onderzoek betrokken. De inbreng voor de evaluatie die de Pensioenfederatie in 2018 met pensioenfondsen voorbereidde, vormde daarbij een kompas. Speerpunten uit onze inbreng waren:

- de wet zou minder nadruk moeten leggen op het verstrekken van feitelijke informatie en meer aansluiten op de werkelijke behoeften van deelnemers aan relevante activatie en begeleiding bij informatie;
- de wet zou de verplichte formats Uniform Pensioen Overzicht (UPO) en Pensioen 1-2-3 minder centraal moeten stellen. Ze zijn inmiddels ineffectief en inefficiënt en zitten de ontwikkeling van maatwerk en segmentatie in de weg, terwijl daarvoor meer ruimte moet zijn;
- er moeten belemmeringen worden weggenomen om deelnemers via álle kanalen, in het bijzonder het digitale kanaal, te kunnen bereiken. Zo zijn er nog voorschriften voor communicatie per briefpost en zijn de kosten voor het gebruik van DigiD en de BerichtenBox van MijnOverheid fors toegenomen.

De minister van SZW heeft het rapport van de evaluatie van de Wet pensioencommunicatie, met de conclusies van de evaluatieonderzoeken en de samenvatting van de inbreng van diverse stakeholders, waaronder de Pensioenfederatie, begin 2020 aan de Tweede Kamer aangeboden. Inmiddels heeft SZW het beleidsvoornemen om onderdelen van de wettelijke pensioencommunicatie aan te passen, in lijn met de inbreng van de Pensioenfederatie. De Pensioenfederatie benadrukt het belang van het nader uitwerken en doorvoeren van de verbeteringen binnen afzienbare termijn.

3.4

Wettelijke pensioencommunicatie: de navigatiemetafoor

In 2019 is een nieuw wettelijke middel in deelnemerscommunicatie geïntroduceerd. Het te bereiken pensioen wordt nu ook in drie scenario's getoond die zijn berekend volgens de zogenoemde Uniforme Rekenmethodiek. De wetgever beoogt hiermee dat deelnemers het gevoel krijgen dat de hoogte van het pensioen onzeker is. Daarnaast wil de wetgever dat de deelnemers de scenario-bedragen vergelijken met het netto salaris, zodat ze kunnen beoordelen of het pensioen toereikend zal zijn. De pensioensector is in 2019 druk bezig geweest met de implementatie van de scenario-bedragen. Sinds 30 september worden de scenario's, die zijn opgenomen in de zogenoemde 'navigatiemetafoor', getoond op mijnpensioenoverzicht.nl. Ook moeten de scenario's vanaf 2020 verplicht op het UPO voor actieve en inactieve deelnemers worden getoond.

3.5

Kennisdeling bevorderen

Etalage

Op de themadag Communicatie van 14 november 2019 is de 'Etalage' officieel gelanceerd. In de Etalage worden good practices op gebied van pensioencommunicatie verzameld. Doelen van de Etalage zijn:

- 1 van elkaar leren en elkaar inspireren door goede voorbeelden te delen;
- 2 een beter inzicht en overzicht van de initiatieven van onze leden. Zo wordt voorkomen dat we meerdere malen hetzelfde wiel uitvinden.

<https://www.pensioenfederatie.nl/leden/etalage>

Op 31 december 2019 stonden er 32 good practices in de Etalage. Waaronder de leidraad Klachtenmanagement, die is ontwikkeld door PensioenDoen, een werkverband van pensioenfondsen, uitvoeringsorganisaties en de Pensioenfederatie. De menselijke maat en een goede deelnemerbeleving moeten centraal staan bij klachtenmanagement, niet de procedure.

Dit is ook één van de bevindingen van de Ombudsman Pensioenen. De leidraad bevat concrete tips, praktische voorbeelden en geeft een aantal aanbevelingen voor pensioenfondsen:

- Zorg dat een deelnemer via meerdere kanalen – zoals per telefoon, brief, mail en chat – zijn klacht kan indienen.
- Maak het persoonlijk via het door de deelnemer gewenste kanaal en door de juiste medewerker/afdeling.
- Maak de klachtenprocedure zichtbaar (vindbaar) op de website van het pensioenfonds.
- Regel een overzichtelijk proces in met voor de deelnemer transparante en volgbare stappen.
- Organiseer luisterend vermogen bij klachten.

“Een klacht of een geschil is een uiting van ontevredenheid over de uitvoering van de pensioenregeling, de bejegening of over een genomen besluit van het pensioenfonds.”

Community Communicatie

Naast de Etalage bestaat de Community Communicatie: een besloten online omgeving voor communicatieprofessionals. Dit is een besloten groep waar communicatiespecialisten ervaringen, ideeën en denkrichtingen kunnen delen die bijvoorbeeld volgen uit onderzoek, een gesprek of uit een brainstorm en die relevant kunnen zijn voor een ander fonds. Er kunnen ook vragen gesteld worden om ervaringen van anderen op te halen. Het doel is om samen te werken aan een efficiëntere verbetering van het niveau van pensioencommunicatie.

4

Een duurzaam pensioen

Duurzaamheid is een van de brede maatschappelijke thema's die ook binnen de pensioensector tot veel verandering leidt. Die veranderingen worden zowel door de wens van deelnemers en pensioenfondsen, initiatieven uit de financiële sector als door (internationale) wetgeving in gang gezet.

De Pensioenfederatie vertegenwoordigt in verschillende gremia de belangen van de sector, vaak samen met de leden. Ook in 2019 waren we, naast de onderstaande onderwerpen, actief in bestaande en nieuwe overlegstructuren. Denk daarbij onder andere aan SPIL (Sustainable Pension Investment Lab) en het Platform Duurzame Financiering, waarin de sector werkt aan het duurzame karakter van pensioenbeleggen.

4.1

Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) Convenant Pensioenfondsen

Eind 2018 hebben ruim 70 pensioenfondsen, de Pensioenfederatie, drie vakbonden, drie ministeries en zes ngo's het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Convenant Pensioenfondsen ondertekend. Hiermee nemen de pensioenfondsen een stap om de OESO-richtlijnen en de UNGP's (United Nations Guiding Principles) in hun verantwoord beleggingsbeleid op te nemen en gepaste zorgvuldigheid te betrachten in hun beleggingen.

De Pensioenfederatie heeft samen met een kernteam van pensioenfondsen, hun uitvoerders en de andere geledingen in het convenant samengewerkt aan het Instrumentarium dat in december 2019 is opgeleverd. Het Instrumentarium helpt pensioenfondsen en hun uitvoerders bij de implementatie van het Convenant (het zogenoemde 'Brede Spoor').

Tegelijkertijd heeft de Werkgroep Diepe Spoor een keuze en plan gemaakt voor de eerste engagement case, een mijnbouwbedrijf, en een keuze gemaakt voor de tweede engagement case gerelateerd aan palmolie.

De pensioenfondsen die het convenant hebben ondertekend, hebben een tool ingevuld waarmee de Monitoringcommissie een nulmeting heeft uitgevoerd zodat de implementatie van het convenant gevolgd kan worden. En tot slot heeft een succesvolle IMVB-bijeenkomst plaatsgevonden met participatie van alle geledingen in het convenant. In 2019 is het aantal pensioenfondsen dat deelneemt, gestegen naar tachtig. Samen omvatten zij meer dan 90% van het pensioenfondsvermogen.

4.2

Commitment aan het Klimaatakkoord

Ruim vijftig banken, verzekeraars, vermogensbeheerders en pensioenfondsen hebben zich in juli 2019 gecommitteerd aan het Nederlandse Klimaatakkoord. Zij rapporteren vanaf 2020 over de klimaatimpact van hun financieringen en beleggingen. Daarnaast maken ze uiterlijk in 2022 actieplannen die bijdragen aan het Klimaatakkoord.

De koepelorganisaties hebben zich gecommitteerd twee keer per jaar een klimaatwerkconferentie te organiseren. In 2019 was de beurt aan de NVB en het Verbond van Verzekeraars. In 2020 organiseren DUFAS en de Pensioenfederatie twee werkconferenties.

De Pensioenfederatie neemt samen met de andere koepels, het ministerie van Financiën en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat deel in de Commissie Financiële Sector Klimaatcommitment. De commissie wordt voorzeten door Femke de Vries en monitort de voortgang van het commitment.

4.3

Aandeelhoudersrechten

Aanpassing van Europese wetgeving ter bescherming van aandeelhoudersrechten in 2017, de Shareholders' Rights Directive, is in 2019 effectief geworden. De Pensioenfederatie heeft in samenwerking enkele leden en met Eumedion het Servicedocument 'betrokken en verantwoord aandeelhouderschap' opgesteld om de leden te informeren over de veranderingen en duidelijkheid te geven over de eventuele extra stap die gezet kan worden om te voldoen aan de Nederlandse Stewardship Code.

4.4

Sustainable Finance

In 2018 publiceerde de Europese Commissie het Actieplan Sustainable Finance om meer kapitaal vrij te maken voor duurzame economie en om de klimaattransitie te financieren.

De Pensioenfederatie ondersteunt de ambitie en verwelkomt maatregelen die het duurzaam beleggingsbeleid van fondsen ondersteunen. Daarbij blijft voor de Pensioenfederatie voorop staan dat pensioenfondsen niet beperkt mogen worden in hun beleggingsvrijheid en dat de Europese plannen rekening houden met proportionaliteit en daarmee uitvoerbaar zijn voor alle pensioenfondsen. In 2019 werd veel voortgang geboekt op de wetgevende acties uit het plan. Zo kwamen Parlement en Raad tot een akkoord over een nieuwe verordening met informatieverplichtingen voor de financiële sector over de integratie van duurzaamheidsrisico's en duurzaamheidsdoelstellingen. Waar nodig deelden we zorgen met Europese beleidsmakers over de regeldruk van nieuwe regels. Daarnaast werd er veel voortgang geboekt op het gebied van de 'taxonomie': een raamwerk om te definiëren wat als groene economische activiteit mag worden aangemerkt. De Pensioenfederatie reageerde op een consultatie over de inhoud van de Taxonomie door de Technical Expert Group in september, met als doel de praktische uitvoerbaarheid te waarborgen. In september is een position paper voor de Sustainable Finance agenda van de nieuwe Europese Commissie, met onder andere aandacht voor het ontbreken van goede Environmental, Social & Governance (ESG) data van bedrijven gepubliceerd. Daarnaast verwelkomde de Pensioenfederatie ook de plannen voor de European Green Deal, waarmee de Europese Unie (EU) de klimaatambities wil verhogen.

5

Digitalisering

Technologie is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven. Het gebruik van technologie is verweven in onze leefstijl en maakt veel zaken snel en gemakkelijk. Dat is dan ook voor veel mensen de nieuwe standaard geworden. Tegenover deze gewenning van snelheid in service en *realtime* beschikbaarheid van en inzicht in informatie, vinden deelnemers en pensioenfondsen bescherming van persoonlijke gegevens en privacy van groot belang.

De Pensioenfederatie heeft zich ingezet om gegevensuitwisseling gemakkelijker te maken door meer partijen aan te sluiten op dezelfde systemen.

5.1

Wet Digitale overheid en gegevensuitwisseling

De wet Digitale Overheid gaat over het veilig kunnen inloggen bij overheidsinstanties. Zodra de wet van kracht wordt, moet het mogelijk zijn om, volgens de Europese eIDAS verordening, met een buitenlands inlogmiddel te kunnen inloggen bij de overheid of pensioenfondsen.

De Pensioenfederatie heeft zich in 2019 ingezet om gegevensuitwisseling gemakkelijker te maken door meer partijen aan te sluiten op dezelfde systemen. Zo hebben we ervoor gezorgd dat de uitwisseling van gegevens met DUO in 2019 verder is geformaliseerd. Dat betekent concreet dat fondsen die wezenpensioen uitkeren bij DUO kunnen uitvragen of de (half)wees in kwestie ingeschreven staat als student.

Voor vergeten pensioenen heeft de Pensioenfederatie in samenwerking met de SVB, APG en Pensioenfonds Bouw een pilot gestart, die gericht is op het verkleinen van het enorme aantal vergeten pensioenen waarvan de eigenaar niet meer vindbaar is. Dit gebeurde door bestanden met elkaar te vergelijken. De uitkomsten van de pilot zijn in het voorjaar van 2020 gedeeld.

De Pensioenfederatie is actief betrokken geweest bij de verdere ontwikkeling van de Basisregistratie Personen en de Loonaangifteketen. Pensioenfondsen zijn belangrijke afnemers van informatie uit beide systemen.

Kostenverlaging van het gebruik van de overheidsmiddelen DigiD als inlogmiddel, de Berichtenbox en de Basisregistratie Personen blijft een aandachtspunt van de Pensioenfederatie. In 2019 is dit onderwerp van gesprek geweest met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en met

Kamerleden. Dit gesprek wordt in 2020 voortgezet. De Kamerbehandeling van de wet Digitale Overheid zou in 2019 plaatsvinden, maar is uitgesteld tot naar 2020.

5.2

Wet arbeidsmarkt in balans

De sectorindeling die de Belastingdienst hanteert, staat onder druk als gevolg van een passage hierover in het regeerakkoord 2017-2021. De pensioensector maakt veel gebruik van de indeling als het gaat om het handhaven van de verplichtstelling. Als een nieuw bedrijf wordt gestart, krijgt deze een code toegekend. Het pensioenfonds kan aan de hand van die codes zien of een nieuwe partij zich verplicht moet aansluiten bij het pensioenfonds. Het is geen 100% waterdicht systeem en de SBI codes die de Kamer van Koophandel toekent worden vaak als check gezien. De Pensioenfederatie heeft er in 2019 voor gezorgd dat de huidige sectorindelingen blijven bestaan, zolang er geen alternatief is. We zijn ook aangesloten bij de discussie over het eventueel vervallen van de sectorindeling en onderzoek naar betere alternatieven.

De Pensioenfederatie heeft ervoor gezorgd dat de huidige sectorindelingen blijven bestaan, zolang er geen alternatief is.

5.3

Attestatie de Vitae (AdV)

Er zijn twee ontwikkelingen die het traditionele AdV gaan vervangen. De eerste is dat SVB met steeds meer landen gegevens uitwisselt over AOW-gerechtigden die in leven zijn. Pensioenfondsden kunnen daar ook gebruik van maken. De tweede is de inzet van apps die *realtime* kunnen controleren of een AOW- of pensioengerechtigde in leven is.

6

Diversiteit en bestuur

Het brede palet aan onderwerpen op de bestuurstafels en de diepgang ervan daagt bestuurders elke dag uit. De vraag naar kennis neemt steeds meer toe door snel veranderende regels en een omgeving die alsmaar in beweging is. De Pensioenfederatie neemt haar rol in het faciliteren van pensioenfondsbesturen om zichzelf zo in te richten dat ze goed kunnen omgaan met alle veranderingen en eisen die aan hen worden gesteld.

6.1

Code Pensioenfondsen

In 2018 kreeg de Code een nieuwe indeling aan de hand van acht thema's. In 2019 heeft de Pensioenfederatie de eerste verkennende gesprekken gevoerd met het oog op het actualiseren van de Code. In 2020 wordt een plan van aanpak gemaakt om de Code Pensioenfondsen te actualiseren.

6.2

Diversiteit

CODE
PENSIOENFONDSEN
MONITORINGCOMMISSIEVERTROUWEN
WAARMAKENVERANTWOORDELIJKHEID
NEMEN

INTEGER HANDELEN

KWALITEIT NASTREVEN

ZORGVULDIG
BENOEMEN

GEPAST BELONEN

TOEZICHT HOUDEN

TRANSPARANTIE
BEVORDEREN

Eind 2018 bleek uit de rapportage van de Monitoringcommissie dat de pensioensector onvoldoende aan de eigen diversiteitsnormen voldoet. Het actieplan 'Diversiteit' van de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid dat in november 2018 is gepubliceerd, moet in de rapportage van de Monitoringcommissie over 2019 zichtbaar zijn vruchten afwerpen.

In aanvulling op het actieplan 'Diversiteit', heeft de Pensioenfederatie in 2019 good practices op het gebied van diversiteitsbeleid gebundeld. Pensioenfondsen worden gestimuleerd een duidelijke onderbouwing te geven: de Code hanteert het principe 'pas toe of leg uit'. Fondsen worden actief gevraagd naar het delen van plannen van aanpak op het gebied van diversiteit. De Pensioenfederatie houdt regelmatig contact met Vrouwen In Institutioneel Pensioen (ViiP) en PensioenLab door presentaties te geven en zo met de deelnemers van respectievelijk ViiP en PensioenLab in contact te komen. Er vinden periodieke gesprekken plaats met het bestuur van PensioenLab om te bespreken hoe Pensioenlab een bijdrage kan leveren aan, met name, het klaarstomen van jongeren voor pensioenfondsbesturen. Dit doel staat centraal in het nieuwe meerjarenplan van PensioenLab.

6.3

Initiatiefwetsvoorstel van Weyenberg

Van Weyenberg (D66) heeft in 2018 een initiatiefwetsvoorstel ingediend tot het vergroten van de inspraak van pensioendeelnemers in de vorm van een verantwoordingsorgaan of belanghebbendenorgaan over uitsluitingenbeleid en verantwoord beleggen. De Pensioenfederatie heeft zich in de lobby primair gericht op het voorkomen van goedkeuringsrechten van het verantwoordingsorgaan dat ziet op het uitsluitingenbeleid van beleggingen, omdat dit consequenties heeft voor de geschiktheidseisen van leden van het verantwoordingsorgaan en

belanghebbendenorgaan. Een ander onderdeel van de initiatiefwet omhelst adviesrechten over verantwoord beleggen, De Raad van State heeft in 2019 een advies uitgebracht ten aanzien van het initiatiefwetsvoorstel. Tot op heden wordt gewacht op een reactie van de inbrenger.

6.4

Sleutelfuncties

IORP II is sinds begin 2019 in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Opvallend is dat er bij veel pensioenfondsen nog altijd onduidelijkheid is over wat wél kan wat betreft de inrichting van de sleutelfuncties. Mede als gevolg van de strenge en voortdurend schuivende toezichtkaders, door DNB in de vorm van Q&A's opgesteld, zien veel pensioenfondsen zich bij het inrichten van de sleutelfuncties geconfronteerd met een lastige puzzel. Als deze puzzel eenmaal is gelegd, ervaren pensioenfondsen de inrichting van de sleutelfuncties niet altijd als optimaal. Op grond van een leden-uitvraag is in de tweede helft van 2019 op verschillende niveaus meermalen met DNB, maar ook met het ministerie van SZW, overlegd om hierover helderheid te krijgen.

De Pensioenfederatie zet zich er ook in 2020 voor in dat de sleutelfuncties zodanig ingericht kunnen worden zodat die van echte toegevoegde waarde voor pensioenfondsen zijn.

De Pensioenfederatie heeft zich sterk gemaakt voor proportionaliteit en maatwerk bij de inrichting en invulling van sleutelfuncties, dit blijkt onder andere uit de statements die op de website van de Pensioenfederatie zijn gepubliceerd. Een en ander heeft ertoe geleid dat DNB, na een bestuurlijk overleg met de Pensioenfederatie in februari, begin maart 2020 in een Nieuwsbrief Pensioenen de status van Q&A's, en dan met name de Q&A's over IORP nader heeft toegelicht. Q&A's vormen guidance voor de pensioensector die niet dwingend kan worden opgelegd. Dat betekent – kort gezegd - dat pensioenfondsen hun eigen invulling van de sleutelfuncties kunnen bepalen, zolang het uitlegbaar is dat deze voldoet aan de wettelijke eisen. Zij hoeven daarbij niet te voldoen aan hetgeen DNB stelt in de Q&A's. Pensioenfondsen moeten uitleggen op welke wijze invulling wordt gegeven aan de wettelijke IORP-eisen. Wel geeft DNB aan dat als een pensioenfonds kiest conform het in de Q&A-gestelde, DNB die inrichting in ieder geval zal goedkeuren. Deze uitleg lijkt voor pensioenfondsen de deuren te openen dat zij niet (meer) gehouden zijn aan de beperkende interpretatie van DNB van open normen uit de IORP-wetgeving. Of dat ook zo zal uitpakken, zal later in 2020 blijken, aangezien de deadline voor de inrichting en aanmelding van de sleutelfuncties voor de middelgrote en kleinere pensioenfondsen ligt op 1 september 2020. De Pensioenfederatie houdt de vinger aan de pols en zal in het voorjaar van 2020 bij de leden opnieuw een uitvraag doen naar hun ervaringen met DNB als het gaat om de inrichting van de sleutelfuncties. De uitkomsten zal de Pensioenfederatie bespreken met het ministerie van SZW en DNB.

6.5

Invloed van de aanwijzing van grote pensioenfondsen als organisatie van openbaar belang (OOB) beperkt

Op 10 juli 2019 heeft minister Hoekstra van Financiën een besluit ondertekend waarin pensioenfondsen met een belegd vermogen van meer dan € 10 miljard per 1-1-2020 worden aangewezen als organisatie van openbaar belang. Het besluit en het overgangsrecht hebben vooral betrekking op de periodieke wisselingen van accountants en de inrichting van accountantsorganisaties. Het besluit treedt op 1 januari 2020 in werking. De Pensioenfederatie vindt het positief dat de OOB-status geen complexiteit met zich meebrengt voor de governancestructuur van pensioenfondsen, omdat deze grote pensioenfondsen worden uitgezonderd van de plicht tot het instellen van een auditcommissie.

7

Politiek Brussel en Den Haag en toezicht

Al jaren is de druk op pensioenfondsen hoog om een goed pensioen aan te bieden tegen relatief beperkte kosten. Kostenbesparingen komen immers ten goede aan de deelnemer. Voor de Pensioenfederatie is het beheersen van kosten daarom een rode draad in alle lobbyactiviteiten en een aantal beleidsdossiers in het bijzonder.

7.1

Europese ontwikkelingen

In 2019 zijn de kaarten in de EU opnieuw geschud als gevolg van de Europese verkiezingen. Een kersverse Europese Commissie onder leiding van Ursula von der Leyen heeft onder meer op het gebied van duurzame financiering ambitieuze plannen. Via onze koepelorganisaties PensionsEurope (voor pensioeninstellingen) en AEIP (voor paritaire organisaties) heeft de Pensioenfederatie ideeën aangedragen voor de nieuwe Brusselse beleidsmakers, waaronder voorstellen om barrières voor grensoverschrijdend beleggen weg te nemen. Dit initiatief is door de Pensioenfederatie kracht bijgezet met een position paper voor de nieuwe fase van de kapitaalmarktunie. PensionsEurope was in 2019 onderdeel van een High-Level Group on Pensions. Deze expertgroep werkt aan een rapport met aanbevelingen voor een nieuwe Europese agenda op het gebied van pensioenen. Dit rapport is in februari 2020 verschenen.

De Pensioenfederatie heeft via PensionsEurope en AEIP verschillende lobbysuccessen geboekt.

De Europese Commissie beoogt met de verordening voor een 'pan-European personal pension product' (PEPP) een aanvullend, individueel en meeneembaar derde pijlerpensioenproduct te introduceren. Eind 2019 is EIOPA begonnen met de uitwerking van gedetailleerde regels over een kostenlimiet en informatieverplichtingen. PEPP is een derde pijlerproduct, daarom volgt de Pensioenfederatie de ontwikkelingen en houdt de mogelijke doorwerking van nieuwe regels tijdens de toekomstige herziening van de IORP-Richtlijn in de gaten.

Via PensionsEurope en AEIP heeft de Pensioenfederatie verschillende lobbysuccessen geboekt, onder andere om een betere methodologie te ontwikkelen voor de stresstest van de Europese toezichthouder EIOPA. Ook blijft een vrijstelling voor centrale clearing voor derivaten onder EMIR langer in stand. Verder is voorkomen dat EIOPA een groter mandaat krijgt om direct op Nederlandse pensioenfondsen toe te zien. Het toezicht is beter op zijn plaats bij de nationale toezichthouder DNB.

7.2

Haagse politiek

Naast de ontwikkelingen in Brussel, hield pensioen uiteraard ook de nationale wetgevers bezig. Zowel de Tweede als de Eerste Kamer hebben veel aandacht voor de verdere uitwerking van het pensioenakkoord dat in juni 2019 is gesloten. Datzelfde geldt voor de financiële positie van pensioenfondsen. Het samenspel van onder meer kabinet, politieke partijen, sociale partners en pensioenfondsen heeft ertoe geleid dat meer rust is gecreëerd om het akkoord uit te werken. Pensioenverlagingen zijn in 2020 niet aan de orde, maar de lage rente-omgeving baart iedereen echter zorgen. Daarom zijn veel partijen erop gebrand om snel te komen tot een nadere inkleuring van het pensioenakkoord.

In 2019 zijn stappen gezet om de eenmalige uitkering op pensioendatum vorm te geven. En werkt SZW aan modernisering van de wetgeving voor pensioenverdeling bij scheiding. Ook heeft de minister van SZW sociale partners gevraagd om een advies uit te brengen over nabestaandenpensioen. Nabestaandenpensioen is een belangrijk onderwerp, waarover de Pensioenfederatie in 2019 proactief haar expertise heeft gedeeld en hiermee in 2020 door blijft gaan.

De ontwikkelingen stapelen zich in rap tempo op en dit vraagt veel van pensioenuitvoerders. Het is daarom van toenemend belang om ook in 2020 richting de politiek door te gaan met het vragen van aandacht voor de uitvoerbaarheid van nieuwe wet -en regelgeving. Niet alleen op het pensioen-dossier zelf worden grote stappen gezet. De sector draagt ook actief bij aan Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen en duurzame financiering. Dat vergt onder meer goede relaties met een breed veld aan belanghebbenden. De leden van de Pensioenfederatie maken uiteindelijk de investeringskeuzes. De Pensioenfederatie fungeert vooral als een platform om kennis en initiatieven te bundelen.

Dankzij de inzet van de Pensioenfederatie is de forse kostenstijging in de concept ZBO-begroting voor 2020 beperkt gebleven tot 3% (in plaats van 10%).

7.3

Toezicht en toezichtkosten

Toezichthouders vragen terecht aandacht voor het beperken van de uitvoeringskosten van pensioenfondsen. Want uitvoeringskosten hebben invloed op de verhouding tussen de inleg en de uitkering van de deelnemer. Kwalitatief goed toezicht is van belang voor de pensioenuitvoerders en de deelnemers, maar onnodige toezichtkosten zijn ongewenst. Daarom heeft de Pensioenfederatie zich in 2019 kritisch uitgelaten over de ZBO-begroting van DNB voor 2019 (en die van 2020). Hogere toezichtkosten als gevolg van de Brexit en de (dubbele) huisvestingslasten hebben niets te maken met verbetering van de kwaliteit van toezicht, terwijl de rekening hiervan door alle onder toezicht staande

instellingen, waaronder pensioenfondsen, gedragen wordt. Dankzij de inzet van de Pensioenfederatie is de forse kostenstijging in de concept ZBO-begroting voor 2020 beperkt gebleven tot 3% (in plaats van 10%). De Pensioenfederatie blijft zich ook in 2020 bij de Tweede Kamer inzetten voor het terughalen van (een gedeeltelijke) overheidsbijdrage, zeker voor stijgende toezichtkosten die te kwalificeren zijn als overhead.

7.4

Direct toezicht op pensioenuitvoeringsorganisaties

In 2019 is DNB een aantal pilots gestart met toezicht op pensioenuitvoeringsorganisaties. De Pensioenfederatie zet zich in voor effectiever toezicht als hiermee de toezichtlast voor pensioenfondsen verminderd kan worden. Belangrijke aandachtspunten zijn de juridische eindverantwoordelijkheid van het fondsbestuur (op basis van de Pensioenwet), voldoende aandacht voor kleinere uitvoerders met meerdere pensioenfondsen (niet alleen grote uitvoerders met één hele grote klant) en de gevolgen van een meer pensioenuitvoeringsorganisatiegericht toezicht voor de marktordening (kanteling van de verhouding richting pensioenuitvoeringsorganisaties).

8

Relatiemanagement

Het aantal onderwerpen dat relevant is voor pensioenfondsen neemt toe. Voor de Pensioenfederatie betekent dat dat er meer onderwerpen en meer stakeholders zijn om mee te werken. Onderwerpen als digitale overheid, privacy en verantwoord beleggen liggen ook op het terrein van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Justitie & Veiligheid en Buitenlandse Zaken. Daarmee is pensioen al lang niet meer het exclusieve terrein van de bewindslieden van de ministeries van SZW en Financiën. Wetgeving op het gebied van privacy is bij uitstek Europees, gezien het grenzeloze karakter van het begrip en de globale toepassing ervan. Technologische innovaties leiden daarnaast tot verdere verbreding van de horizon van de pensioensector. Voor relatiemanagement betekenen deze ontwikkelingen dat de Pensioenfederatie zich op deze volle breedte van het speelveld moet richten, zonder in te leveren op diepgang.

De Pensioenfederatie onderhoudt goede relaties met een breed veld aan stakeholders en belanghebbenden. En fungeert als platform om kennis en initiatieven te bundelen en te delen.

9

Organisatie

9.1

Algemene ledenvergadering

In de algemene ledenvergadering (ALV) van de Pensioenfederatie zijn alle aangesloten pensioenfondsen vertegenwoordigd. De ALV heeft in 2019 twee keer vergaderd: op 18 juni en op 10 december. In de ledenvergadering van juni werd de gedragslijn AVG aangenomen. Dit is de eerste gedragslijn vanuit de Pensioenfederatie waarmee leden worden gestimuleerd een meer eenduidig gedrag te volgen. Daarnaast werden het jaarverslag en de jaarrekening 2018 van de Pensioenfederatie goedgekeurd door de ledenvergadering. Tijdens de ledenvergadering van december zijn twee zittende bestuursleden herbenoemd, zijn twee nieuwe bestuursleden benoemd en is afscheid genomen van twee vertrekkende bestuursleden. Daarna heeft de ledenvergadering de agenda 2020 en begroting 2020 van de Pensioenfederatie vastgesteld.

9.2

Benoemingsadviescommissie

De benoemingsadviescommissie adviseert de ALV over (her)benoemingen in het bestuur van de Pensioenfederatie. Deze commissie bestaat, naast de onafhankelijk voorzitter, uit vier personen: twee leden namens bedrijfstakpensioenfondsen, één namens ondernemingspensioenfondsen en één namens beroepspensioenfondsen. De volgende personen maken deel uit van de benoemingsadviescommissie:

Naam commissielid	Voordragende fonds	Rooster van aftreden
mevrouw Lonneke Louis-Stark	BRPF Dierenartsen	2020
mevrouw Thérèse Schets	BPF Schoonmaak	April 2020
mevrouw Cathrin van der Werf	BPF-werkgeversleden	2022
de heer Toine van der Stee	OPF BSG (tot sept.) OPF UWV	2021

Daarnaast heeft de benoemingsadviescommissie na de zomer intensief vergaderd om in de ledenvergadering van december met vier voordrachten te kunnen komen voor (her)benoemingen in het bestuur van de Pensioenfederatie per 1 januari 2020.

9.3

Bestuur, agendacommissie, Pensioenregister, bestuurscommissie Europa

Het bestuur van de Pensioenfederatie bestaat uit twaalf bestuursleden en een onafhankelijk voorzitter. Het bestuur is samengesteld uit zes bestuursleden namens bedrijfstakpensioenfondsen, vier namens ondernemingspensioenfondsen en twee namens beroepspensioenfondsen.

In 2019 heeft het bestuur zeven reguliere vergaderingen gehad. Daarnaast zijn er extra vergaderingen geweest en heeft het bestuur in heisessies gesproken over onder andere de beleidslijn voor nevenfuncties van bestuursleden, het vervolg van de zelfevaluatie van het bestuur en zijn stappen gezet om te komen tot een toekomstgerichte Pensioenfederatie.

Het bestuur werkt met een agendacommissie onder voorzitterschap van de onafhankelijk voorzitter. De agendacommissie bestond uit de volgende leden: mevrouw Neoletta Poelgeest, de heer André Snellen en mevrouw Doreth van den Heuvel. De agendacommissie heeft vijf keer vergaderd.

Vanuit het bestuur van de Pensioenfederatie is mevrouw Neoletta Poelgeest tevens lid van het Pensioenregister.

Vanuit het bestuur volgen mevrouw José Meijer en de heren Janwillem Bouma, Willem Noorman en André Snellen, als Bestuurscommissie Europa met bijzondere belangstelling de ontwikkelingen op pensioengebied in Europees verband. De heer Janwillem Bouma is daarnaast namens de Pensioenfederatie lid van de board van PensionsEurope. Hij vervult in de board de functie van voorzitter.

9.4

Commissies

Het bestuur en het bureau van de Pensioenfederatie worden inhoudelijk ondersteund en geadviseerd door commissies. Elke commissie heeft een voorzitter en een linking pin. De linking pin is een bestuurslid. In 2019 waren binnen de Pensioenfederatie acht commissies actief:

Naam commissie	Naam voorzitter	Naam linking pin
Commissie Actuarieat	Menno Nadels	Petra de Bruijn
Commissie Communicatie	Celeste de Quelerij	Rob Kragten (tot 30 sept)
Commissie Pensioenfondsbestuur	Peter van Gameren	José Meijer
Commissie Pensioenzaken	Karin Bitter	Gerard Rutten
Commissie Public Affairs	Roos Vermeij	Evelyne Simons
Commissie Risicomanagement	Jeroen van der Put	Rik Grutters
Commissie Vermogensbeheer	Rogier Krens	Willem Noordman
Commissie Verslaglegging en uitvoeringskosten	Robert Huisman	Bram Stegeman

9.5

Uitvoeringsraad

Naast de commissies, die bestaan uit vakspecialisten, bestaat er een Uitvoeringsraad (UR) met daarin vertegenwoordigers van pensioenuitvoeringsorganisaties, zelfadministrerende fondsen en bestuursbureaus. Voorzitter van

de UR is de heer Kemme, vice-voorzitter is de heer Van As. De UR adviseert gevraagd en ongevraagd over uitvoeringstechnische aspecten en beleidsmatige ontwikkelingen in de pensioensector, en faciliteert onderlinge kennisuitwisseling tussen uitvoeringsorganisaties ter versterking van de pensioensector als geheel.

Bij de samenstelling van commissies en de UR let het bestuur erop dat zowel binnen de commissies als over de verschillende commissies heen sprake is van evenwichtige verdeling tussen de verschillende typen fondsen en uitvoerders. Het bestuur kan besluiten om voor specifieke onderwerpen aparte en tijdelijke werkgroepen in te richten met als taakopdracht, voorstellen over die onderwerpen te ontwikkelen.

9.6

Kringen

Een geheel eigen rol binnen de communicatie met en vooral tussen de fondsen is weggelegd voor de kringen. Concreet gaat het hierbij om deelnetwerken van directeurs van pensioenfondsen. De activiteiten zijn primair gericht op het bevorderen van onderling contact, informatie-uitwisseling en collegiale intervisie. De kringen zijn autonoom en bepalen hun eigen agenda. Bij de meeste kringen is het inmiddels gebruikelijk dat een beleidsadviseur vanuit de Pensioenfederatie de bijeenkomsten bijwoont en de kring bijpraat over pensioenactualiteiten en -ontwikkelingen. De acht kringen hebben allemaal een eigen teamspace gekregen op de ledenomgeving van de website van de Pensioenfederatie. Kringen kunnen elkaar versterken door het delen van kennis en eventueel door samen verder te gaan.

9.7

Bureau

Het bureau zorgt voor de voorbereiding en uitvoering van alle besluiten van het bestuur en de ledenvergadering. Daarnaast vervult het bureau een schakelfunctie tussen enerzijds de pensioenwereld en anderzijds het politieke en maatschappelijke speelveld in Nederland en Europa. Het bureau bestaat uit een algemeen directeur, een directeur en de afdelingen Beleid, Communicatie en Interne Zaken, met elk een afdelingshoofd. Daarnaast onderhoudt de Pensioenfederatie met twee eigen medewerkers in Brussel, die aan de directeur rapporteren, permanent contact met de diverse organen van de Europese Unie en de Europese stakeholders. In 2019 zijn op het bureau onder leiding van externe deskundigen stappen gezet om de organisatiestructuur en -cultuur toekomstbestendig te maken. Ultimo 2019 bestond het bureau van de Pensioenfederatie uit 24,8 fte (14 vrouwen en 13 mannen) met expertise op uiteenlopende terreinen. Medewerkers van de Pensioenfederatie nemen deel aan de pensioenregeling van Pensioenfonds Zorg en Welzijn.

9.8

Sectorverantwoordelijkheden

Vanaf 1 januari 2018 heft de Stichting zelfregulering Pensioenfondsen verplichte bijdragen bij alle pensioenfondsen in Nederland voor financiering van de Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen en de Ombudsman Pensioenen. Daardoor loopt de financiering daarvan niet meer over de begroting van de

Pensioenfederatie. Het bestuur van de Stichting heeft de directeur van de Pensioenfederatie gemandateerd voor uitvoering van de werkzaamheden van de Stichting.

9.9

Beloning voorzitter en directieleden

Tabel 1 toont de beloningen van de heer Gerard Riemen (algemeen directeur) en mevrouw Edith Maat (directeur) van de Pensioenfederatie. In 2019 is afscheid genomen van de heer Riemen.

Tabel 1

Functie(s)	Algemeen directeur Gerard Riemen	Directeur Edith Maat
Duur dienstverband in 2019	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?		
Bezoldiging		
Beloning	€ 166.299,-	€ 154.992,-
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 692,-	€ 407,-
Pensioenpremie (werkgeversdeel)	€ 22.777,-	€ 22.710,-
Totaal bezoldiging	€ 189.768,-	€ 178.109,-

De honorering van mevrouw Rambaran Mishre over geheel 2019 bedroeg € 139.152 inclusief kosten en inclusief btw.

9.10

Bestuurssamenstelling en vergoeding bestuursleden

Tabel 2 bevat een overzicht van de bestuursleden en de vergoedingen. In de ledenvergadering van december 2018 hebben de leden ingestemd met het toegroeien van de basisvergoeding van bestuursleden naar € 18.000 exclusief btw in een periode van 3 jaar. In 2019 bedraagt de basisvergoeding van de bestuursleden een forfaitair bedrag van € 15.623 per jaar. Daarnaast hebben de leden ingestemd met het toekennen van een extra vergoeding aan het bestuurslid dat zitting heeft in de board van PensionsEurope van € 3.425 per jaar en is ingestemd met het toekennen van een vergoeding voor de reis- en verblijfkosten van dat bestuurslid van € 10.000 per jaar. De vergoeding voor het bestuurslid dat zitting heeft in het Pensioenregister is € 3.425 per jaar. Bestuursleden die zelf btw afdragen, ontvingen een btw-compensatie over de vergoeding. De vergoedingen zijn overgemaakt naar het bestuurslid zelf of naar de werkgever.

Tabel 2

Naam bestuurslid	Vergoeding 2019	Btw-compensatie 2019
Dhr. Janwillem Bouma ¹	€ 15.623 € 3.425 € 10.000	€ 3.281 - -
Mevr. Petra de Bruijn	€ 15.623	€ 3.281
Dhr. Rik Grutters ²	€ 15.623	-
Dhr. Rob Kragten ³	€ 11.717	-
Mevr. José Meijer ²	€ 15.623	-
Dhr. Willem Noordman ²	€ 15.623	-
Dhr. Bram Stegeman	€ 15.623	€ 3.281
Dhr. Gerard Rutten ²	€ 15.623	-
Dhr. André Snellen	€ 15.623	€ 3.281
Mevr. Doreth van den Heuvel	€ 15.623	€ 3.281
Mevr. Neoletta Poelgeest ^{2*}	€ 15.623 € 3.425	- -
Mevr. Evelyne Simons	€ 15.623	-
Totaal	€ 200.420	€ 16.405

¹ De vergoeding bestaat uit basisvergoeding bestuur PF, vergoeding voor board PensionsEurope en lump sum bedrag voor reis- en verblijfkosten. BTW-compensatie alleen voor basisvergoeding bestuur PF.

² De vergoeding wordt overgemaakt aan de werkgever.

³ De vergoeding geldt voor periode januari tot en met 3de kwartaal 2019 door vertrek.

* De vergoeding bestaat uit basisvergoeding bestuur PF en vergoeding voor Stichting Pensioenregister.

In 2019 werd € 216.825 overgemaakt aan vergoedingen en btw-compensatie aan de bestuursleden.

9.11

Rooster van aftreden

In 2019 zijn twee bestuursleden vertrokken te weten de heer Willem Noordman (december) en de heer Rob Kragten (oktober). In de ledenvergadering van december heeft de voorzitter stilgestaan bij de vertrekkende bestuursleden en hen bedankt voor hun inzet en bijdragen gedurende hun bestuursperiode. Aansluitend zijn hun opvolgers benoemd per 1 januari 2020, te weten de heer Kenan Yildirim en mevrouw Paula Verhoef. Tabel 3 toont het rooster van aftreden van de bestuurders van de Pensioenfederatie in 2019.

Naam bestuurder	Aftreden
De heer Janwillem Bouma	31-12-2019
De heer Rob Kragten	30-09-2019
De heer Willem Noordman	31-12-2019
Mevrouw Doreth van den Heuvel	31-12-2019
Mevrouw Petra de Bruijn	31-12-2020
De heer Rik Grutters	31-12-2020
Mevrouw Evelyne Simons	31-12-2020
De heer André Snellen	31-12-2021
De heer Bram Stegeman	31-12-2021
Mevrouw José Meijer	31-12-2022
Mevrouw Neoletta Poelgeest	31-12-2022
De heer Gerard Rutten	31-12-2022

9.12

Nevenactiviteiten

Het bestuur heeft eind 2019 ingestemd met de beleidslijn ten aanzien van nevenfuncties van het bestuur en het benoemen van een externe compliance officer die verantwoordelijk is voor het toetsen van de nevenfuncties, het checken of er functies zijn bijgekomen die niet tussentijds zijn gemeld en het rapporteren van de bevindingen naar aanleiding van de jaarlijkse toetsing aan het bestuur van de Pensioenfederatie. De compliance officer is onafhankelijk van het bestuur en rapporteert zijn/haar bevindingen aan het bestuur.

Per 1 april 2020 zijn mevrouw Nicolette Opdam en Bianca van Tilburg van EY benoemd tot de externe compliance officers van de Pensioenfederatie.

Het bestuur heeft eind 2019 besloten om de nevenfuncties van bestuursleden te vermelden in het jaarverslag van de Pensioenfederatie. Deze is als volgt.

Naam bestuurslid	Nevenwerkzaamheden
Janwillem Bouma	- Bestuursvoorzitter Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds - Voorzitter Pensioenfonds Hoogovens - Voorzitter Raad van Toezicht Pensioenfonds ANWB i.l. - Voorzitter PensionsEurope
Petra de Bruijn	- Onafhankelijk voorzitter BPF Meubel - Bestuurslid PFZW - Lid RvT BPF Slagers - Lid onderhandelingsdelegatie cao Welzijn - Bestuurslid Sociaal Fonds Hiswa - Lid RvT Oosterpoort en Oosterwijs (jeugdzorg) - Lid visitatiepool St. ITP
Rik Grutters	- Bestuurslid BPF Detailhandel - Bestuurslid Pensioenfonds Wonen - Bestuurslid BPF Levensmiddelenbedrijf
Rob Kragten	Geen informatie vanwege aftreden per 30 september 2019
José Meijer	- Pensioenfonds ABP - Commissie van Beroep ABP - Pensioenfonds COOP (geliquideerd 1-1-2020)
Willem Noordman	Geen informatie vanwege aftreden per 31 december 2019
Neoletta Poelgeest	- Bestuurslid ABN AMRO Pensioenfonds - Stichting Pensioenregister
Gerard Rutten	- Vice President DSM Pension Services (eigen PUO van het OPF)
Evelyne Simons	- Bestuurslid BPF Schoonmaak - Bestuurslid BPF Detailhandel
André Snellen	- Voorzitter BPF Detailhandel - Directeur/eigenaar MKB Risicobeheer BV - Directeur/eigenaar Verzuim Services BV - Directeur d'Hema BV - Directeur/eigenaar Sancho BV - Directeur/eigenaar Solar Benefits BV - Directeur a.i. Pf. General Electric - (onafhankelijk) Voorzitter Employee Consultation Board - Bestuursvoorzitter Stichting Pensioen Opleidingen (SPO) - Lid raad van toezicht vastgoedfondsen Syntrus Achmea Real Estate & Finance; Dutch Residential Fund; Dutch Retail Property Fund; Dutch Office Fun
Bram Stegeman	- Pf. Huisartsen - Huisarts, praktijkhoudend - Voorzitter Stichting Eerste Lijns Centrum Maarssenbroek (ELCM)
Doreth van den Heuvel	- Voorzitter BRPF Fysiotherapeuten - Opdrachten voor eigen bedrijf - Gastdocent bij onder meer Politieacademie, NSPOH en ACTA - Voorzitter Raad van Toezicht van het NPi, Kenniscentrum Paramedische Zorg - Lid Raad van Toezicht Calibris Advies

Bron: Rapportage jaarlijkse toetsing nevenfuncties 2019

10

Financieel jaarverslag 2019

1 BALANS PER 31 DECEMBER 2019 (na bestemming resultaat)

<u>ACTIVA</u>	2019	2018
<i>Vaste activa</i>		
<u>Materiële vaste activa</u>		
Inventaris en inrichting	€ 165.532	€ 227.721
Hard- en Software	43.906	36.811
Kantoorapparatuur	3.348	4.792
	<u>€ 212.786</u>	<u>€ 269.324</u>
<i>Vlottende activa</i>		
<u>Vorderingen</u>		
Nog te ontvangen bedragen	€ 184.111	€ 619.559
Vooruitbetaalde kosten	88.579	75.594
	<u>€ 272.690</u>	<u>€ 695.153</u>
<u>Liquide middelen</u>	<u>€ 6.435.252</u>	<u>€ 6.210.100</u>
	<u><u>€ 6.920.728</u></u>	<u><u>€ 7.174.577</u></u>
<u>PASSIVA</u>		
<u>Eigen vermogen</u>		
Algemene reserve	€ 6.128.136	€ 6.310.733
Bestemmingsreserve Imagocampagne	63.448	63.448
Bestemmingsreserve Groot onderhoud	0	0
	<u>€ 6.191.584</u>	<u>€ 6.374.181</u>
<u>Kortlopende schulden</u>		
Belastingen en premie sociale verzek.	€ 110.996	€ 103.121
Personeelskosten	176.202	153.850
Te betalen kosten	441.946	543.425
	<u>€ 729.144</u>	<u>€ 800.396</u>
	<u><u>€ 6.920.728</u></u>	<u><u>€ 7.174.577</u></u>

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2019

	Resultaat 2019	Begroting 2019	Resultaat 2018
<u>BATEN</u>			
Contributies	€ 6.235.389	€ 6.164.500	€ 6.070.355
Interest en overige baten en lasten	11.499	8.000	33.229
Sponsorgelden	77.659	55.000	93.475
Vrijwillige bijdrage SDMO	0	0	0
Totale baten	€ 6.324.547	€ 6.227.500	€ 6.197.059
<u>LASTEN</u>			
Europa / internationaal	€ 501.208	€ 508.500	€ 462.184
Gezicht naar de achterban	1.320.435	1.304.000	1.036.892
Gezicht naar buiten	1.448.884	1.527.000	1.461.607
Beleidsvorming / beleid beïnvloeding	1.691.121	1.666.000	1.642.650
Bestuurskosten	592.748	490.000	470.359
Facilitair	761.596	752.000	733.350
Diverse projecten	191.152	110.000	89.915
Totale lasten	€ 6.507.144	€ 6.357.500	€ 5.896.957
Totale baten	€ 6.324.547	€ 6.227.500	€ 6.197.059
Totale lasten	€ 6.507.144	€ 6.357.500	€ 5.896.957
<u>RESULTAAT</u>	€ -182.597	€ -130.000	€ 300.102
<u>RESULTAATVERDELING</u>			
Algemene reserve	€ -182.597	€ 0	€ 311.646
Bestemmingsreserve Imagocampagne	0	0	0
Bestemmingsreserve Groot onderhoud	0	0	-11.544
	€ -182.597	€ 0	€ 300.102

3 ALGEMENE TOELICHTING

3.1 Doel

De Pensioenfederatie (PF) behartigt namens 197 pensioenfondsen de belangen van 5,6 miljoen deelnemers, 3,3 miljoen gepensioneerden en 9,4 miljoen gewezen deelnemers.

3.2 Oprichting

De vereniging is opgericht op 16 juni 2011.

De activiteiten zijn gestart per 1 januari 2012.

KvK-nummer: 52988368. De jaarrekening is opgemaakt op 31 maart 2020.

3.3 Grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat

Algemeen

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn gebaseerd op eigen grondslagen. Voor zover niet anders is vermeld zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen bepaald op basis van de geschatte economische levensduur. Afschrijving vindt plaats op basis van een volledig jaar, ongeacht het tijdstip van aanschaf.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde, rekening houdende met een voorziening voor oninbaarheid. Hierbij wordt op vorderingen, indien dit noodzakelijk is, een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt bepaald op individuele beoordeling van de debiteuren.

Bestemmingsreserve Imagocampagne

Na afronding en sluiting van het project Imagocampagne is de bestemming van het resterende deel van de reserve aangepast. De nieuwe bestemming is om eventuele overschrijdingen op het budget Reputatiemanagement, verantwoord onder het budget van "Gezicht naar buiten", ten laste te brengen van de Bestemmingsreserve Imagocampagne. Eventuele onderschrijdingen worden niet ten gunste gebracht van de Bestemmingsreserve Imagocampagne, maar direct meegenomen in het resultaat.

Bestemmingsreserve Groot onderhoud

Per 1 januari 2017 is de huurovereenkomst verlengd met 6,5 jaren en zijn er nieuwe afspraken gemaakt over de huur van een deel van de 24e etage van gebouw E van het WTC The Hague. Met deze nieuwe afspraken valt de nog te betalen huur vrij. Deze vrijgevallen huur zal worden aangewend voor groot onderhoud.

In 2018 zijn de architectkosten van de verbouwing ten laste van de bestemmingsreserve Groot onderhoud gebracht. Ultimo 2018 wordt geen groot onderhoud verwacht de komende jaren en is het restant van de bestemmingsreserve overgeheveld naar de Algemene reserve. In 2018 zijn de architectkosten van de verbouwing ten laste van de bestemmingsreserve Groot onderhoud gebracht. Ultimo 2018 wordt geen groot onderhoud verwacht de komende jaren en is het restant van de bestemmingsreserve overgeheveld naar de Algemene reserve.

Pensioenregeling

De pensioenregeling is ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW). Dit is een defined benefit-regeling.

Deze toegezegd-pensioenregeling is in de jaarrekening verwerkt als een toegezegde bijdrageregeling. De over het boekjaar verschuldigde premies worden als kosten verantwoord. De risico's die niet door de verzekering zijn afgedekt (met name loon-ontwikkeling en prijsindexatie) komen niet tot uitdrukking in een in de balans opgenomen voorziening.

Resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de bijdragen van de leden, de derden-organisaties en de overige baten en de lasten over het jaar.

De afschrijvingen op de materiële vaste activa vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur.

De baten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

4 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2019

ACTIVA

Materiële vaste activa € 212.786 (2018: € 269.324)

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Verkrijgings- prijs	Cumulatieve waardeverm. afschrijving	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Inventaris en inrichting:				
Stand per 1 januari	€ 676.936	€ 449.215		€ 227.721
Investerings 2019	6.639			
Aanschafwaarde desinvesteringen				
Afschrijvingen 2019		68.828		
Afschrijvingen desinvesteringen				
Stand per 31 december	€ 683.575	€ 518.043	€ 165.532	
Hard- en software:				
Stand per 1 januari	€ 118.223	€ 81.412		€ 36.811
Investerings 2019	28.141			
Aanschafwaarde desinvesteringen				
Afschrijvingen 2019		21.045		
Afschrijvingen desinvesteringen				
Stand per 31 december	€ 146.364	€ 102.458	€ 43.906	
Kantoorapparatuur:				
Stand per 1 januari	€ 42.216	€ 37.424		€ 4.792
Investerings 2019				
Aanschafwaarde desinvesteringen				
Afschrijvingen 2019		1.444		
Afschrijvingen desinvesteringen				
Stand per 31 december	€ 42.216	€ 38.868	€ 3.348	
			<u>€ 212.786</u>	<u>€ 269.324</u>

Afschrijving vindt plaats op basis van een volledig jaar, ongeacht het tijdstip van aanschaf.

De afschrijvingen worden berekend op basis van de volgende normen:

Inventaris en inrichting:	10%
Hard- en software:	20%
Kantoorapparatuur:	20%

	31-12-2019	31-12-2018
<u>Nog te ontvangen bedragen € 184.111 (2018: € 619.559)</u>		
Debiteuren	€ 93.900	€ 523.921
Interest	826	1.647
Depotbedragen	3.374	3.374
Uitkering langdurig zieken	0	0
Te vorderen ontwikkelkosten DUO	0	0
Te vorderen gelden SZP	85.975	85.612
Te vorderen gelden SPO	36	3.338
Te vorderen gelden SER	0	0
Te vorderen gelden Verbond van Verzekers	0	617
Overig	0	1.050
	<u>€ 184.111</u>	<u>€ 619.559</u>

Alle contributies over 2019 zijn ontvangen.

<u>Vooruitbetaalde kosten € 88.579 (2018: € 75.594)</u>		
Huisvestingskosten	€ 32.933	€ 32.276
Abonnementen reiskosten woon-werk	10.674	12.395
Personeelskosten	37.767	2.043
Kantoorkosten	1.808	4.594
Verzekeringskosten	279	562
Kosten Europa / internationaal	5.118	6.845
Themabijeenkomsten	0	16.879
Overige vooruitbetaalde kosten	0	0
	<u>€ 88.579</u>	<u>€ 75.594</u>

<u>Liquide middelen € 6.435.252 (2018: € 6.210.100)</u>		
Kas	€ 45	€ 106
Rekening courant bank	4.933	131.372
Depositorekeningen	6.430.274	6.078.622
	<u>€ 6.435.252</u>	<u>€ 6.210.100</u>

De liquide middelen staan ter vrije beschikking.

PASSIVA

Eigen vermogen € 6.191.584 (2018: € 6.374.181)

	<u>Algemene reserve</u>	<u>Reserve Gr.Onderh.</u>	<u>Reserve Imagocamp.</u>	<u>Totaal</u>
Per 1 januari 2019	€ 6.310.733	€ 0	€ 63.448	€ 6.374.181
Resultaat 2019	-182.597	0	0	-182.597
Overige mutaties	0	0	0	0
Per 31 december 2019	<u>€ 6.128.136</u>	<u>€ 0</u>	<u>€ 63.448</u>	<u>€ 6.191.584</u>

Ultimo 2018 is het restant van de bestemmingsreserve Groot onderhoud overgeheveld naar de Algemene reserve aangezien de komende jaren geen groot onderhoud wordt verwacht. De Algemene reserve mag stijgen tot tweemaal de jaarbegroting van de bureaunkosten. De bureaunkosten zijn de totale kosten voor personeelsinzet + de kosten facilitair. Voor 2019 mag de Algemene reserve maximaal € 8.605.578 zijn. Het maximum is dus nog niet bereikt.

	31-12-2019	31-12-2018
<u>Belastingen en premie sociale verzekeringen € 110.996 (2018: € 103.121)</u>		
Loonheffing december 2019	€ 105.703	€ 92.676
Omzetbelasting 4e kwartaal 2019	5.293	10.445
	<u>€ 110.996</u>	<u>€ 103.121</u>
<u>Personeelskosten € 176.202 (2018: € 153.850)</u>		
Vakantietoeslag	€ 105.352	€ 97.724
Vakantiedagen	66.181	52.333
Vooruitontvangen bedragen	219	136
Overig	4.450	3.657
	<u>€ 176.202</u>	<u>€ 153.850</u>
<u>Te betalen kosten € 441.946 (2018: € 543.425)</u>		
Crediteuren	€ 234.550	€ 465.182
Personeelskosten	175.000	0
Accountantskosten	20.873	7.805
Administratiekosten	9.281	9.163
Verenigingskosten	0	51.310
Kantoorkosten / huisvestingskosten	2.242	9.965
	<u>€ 441.946</u>	<u>€ 543.425</u>

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huurcontract van een deel van de 24e etage van het gebouw WTC The Hague:

Vanaf 1 juli 2010 is een huurovereenkomst aangegaan voor de huur van de 24e etage van het WTC The Hague. De looptijd hiervan is 10 jaar. SPO is hoofdhuurder en onderverhuurt een gedeelte van de etage aan de Pensioenfederatie.

Per 1 januari 2017 is de huurovereenkomst verlengd met 6,5 jaren en zijn er nieuwe afspraken gemaakt over de hoogte van de huurlast. Dit betekent dat de huurovereenkomst nu loopt tot 31 december 2026. De jaarlast van de nieuwe huurverplichting bedraagt in 2019 € 131.156.

Leaseauto: Leaseplan contract per 13-10-2017 voor 48 maanden, jaarlijkse leaseprijs € 6.625.

Waardeoverdracht pensioen: De PF heeft zich in 2017 gecommitteerd om toekomstige waardeoverdrachten van het pensioen van al haar personeelsleden te financieren. Op het moment van opstellen van de jaarrekening zijn de hieruit voortvloeiende verplichtingen niet te kwantificeren en derhalve niet in de balans opgenomen. De omvang is afhankelijk van waar de waarden zijn opgebouwd, hoeveel medewerkers hun waarde overdragen, de omvang van de over te dragen waarden en de rentestand op het moment van waardeoverdracht.

5 TOELICHTING OP DE REKENING VAN BATEN EN LASTEN OVER 2019

	Resultaat 2019	Begroting 2019	Resultaat 2018
<u>BATEN</u>			
<u>Contributie € 6.235.389 (2018: € 6.070.355)</u>			
Contributie leden	€ 6.235.389	€ 6.164.500	€ 6.070.355
Vrijwillige bijdrage niet-leden	0	0	0
	<u>€ 6.235.389</u>	<u>€ 6.164.500</u>	<u>€ 6.070.355</u>
<u>Interest en overige baten en lasten € 11.499 (2018: € 33.229)</u>			
Interest	€ 2.132	€ 0	€ 3.679
Vergoedingen	5.094	8.000	7.630
Kosten/baten voorgaande jaren	0	0	0
Overig	4.273	0	21.920
	<u>€ 11.499</u>	<u>€ 8.000</u>	<u>€ 33.229</u>
<u>Sponsorgelden € 77.659 (2018: € 93.475)</u>			
Congres PF	€ 77.659	€ 55.000	€ 73.475
Internationaal congres	0	0	20.000
	<u>€ 77.659</u>	<u>€ 55.000</u>	<u>€ 93.475</u>
<u>Vrijwillige bijdrage SDMO € 0 (2018: € 0)</u>			
Donaties	€ 0	€ 0	€ 0
	<u>€ 0</u>	<u>€ 0</u>	<u>€ 0</u>
<u>LASTEN</u>			
<u>Europa / internationaal € 501.208 (2018: € 462.184)</u>			
Kosten voor personeelsinzet	€ 281.192	€ 285.000	€ 265.085
AEIP	31.249	31.500	31.249
PensionsEurope	119.492	119.500	117.152
Reis- en verblijfkosten lobby Europa	34.453	24.500	23.585
Huisvesting Brussel	20.038	21.000	20.060
Niet-Nederlandstalige publicaties (vertaalkosten)	0	5.000	0
Portefeuillehouder Europa	7.500	10.000	0
Buitenlandse reizen	7.284	12.000	5.053
	<u>€ 501.208</u>	<u>€ 508.500</u>	<u>€ 462.184</u>

	Resultaat 2019	Begroting 2019	Resultaat 2018
<u>Gezicht naar de achterban € 1.320.435 (2018: € 1.036.892)</u>			
Kosten voor personeelsinzet	€ 1.116.047	€ 1.098.000	€ 894.689
Themabijeenkomsten	105.546	100.000	77.180
Deskundigheidsbevordering VO	15.353	15.500	8.642
Pensioenlab	30.000	30.000	30.000
Publicaties (brochures en handleidingen 50%)	8.919	7.500	5.898
Jaarverslag	2.468	3.000	2.468
Communicatie door Pensioenfondsen	38.895	50.000	18.015
Ledenonderzoek	3.207	0	0
	<u>€ 1.320.435</u>	<u>€ 1.304.000</u>	<u>€ 1.036.892</u>
<u>Gezicht naar buiten € 1.448.884 (2018: € 1.461.607)</u>			
Kosten voor personeelsinzet	€ 364.117	€ 359.500	€ 303.890
Congres	53.023	75.000	55.967
Internationaal Congres Amsterdam	0	0	32.213
Bijdrage Wijzer in geldzaken	350.000	350.000	350.000
Publicaties (brochures en handleidingen 50%)	8.919	7.500	5.898
Nieuwsbrief Stakeholders	21.995	30.000	16.288
Website optimalisaties	0	25.000	24.200
Kosten "De Tijd van je Leven"	635.772	600.000	673.151
Overige kosten Reputatie management	15.058	80.000	0
	<u>€ 1.448.884</u>	<u>€ 1.527.000</u>	<u>€ 1.461.607</u>
<u>Beleidsvorming / beleidsbeïnvloeding € 1.691.121 (2018: € 1.642.650)</u>			
Kosten voor personeelsinzet	€ 1.661.350	€ 1.635.500	€ 1.386.418
Inhuur personeel	0	0	224.571
Leerstoel Pensioenrecht	20.000	20.000	20.000
Diverse lidmaatschappen	9.771	10.500	11.661
	<u>€ 1.691.121</u>	<u>€ 1.666.000</u>	<u>€ 1.642.650</u>
<u>Bestuurskosten € 592.748 (2018: € 470.359)</u>			
Kosten voor personeelsinzet	€ 118.487	€ 95.500	€ 171.590
Kosten voorzitter	139.152	165.500	54.145
Vergaderkosten bestuur	335.109	229.000	244.624
	<u>€ 592.748</u>	<u>490.000</u>	<u>€ 470.359</u>

	Resultaat 2019	Begroting 2019	Resultaat 2018
<u>Facilitair € 761.596 (2018: € 733.350)</u>			
Kosten voor personeelsinzet	€ 173.169	€ 175.000	€ 169.137
Huisvestingskosten	208.371	220.500	209.245
Kantoorkosten	288.739	271.500	268.433
Inventariskosten	91.317	85.000	86.535
	<u>€ 761.596</u>	<u>€ 752.000</u>	<u>€ 733.350</u>
<u>Diverse projecten € 191.152 (2018: € 89.915)</u>			
Diverse projecten	€ 72.913	€ 0	€ 19.915
IMVO Convenant	118.239	110.000	0
SDMO	0	0	70.000
	<u>€ 191.152</u>	<u>€ 110.000</u>	<u>€ 89.915</u>
<u>Toelichting Kosten voor personeelsinzet</u>			
De personele lasten van Pensioenfederatie worden verantwoord als kosten voor personeelsinzet bij diverse onderdelen/aandachtsgebieden.			
De personele lasten zijn als volgt weer te geven:			
Loonkosten	€ 2.685.270		€ 2.403.280
Sociale lasten	263.001		232.456
Pensioenlasten	432.052		383.282
Overig personeelskosten	417.105		247.395
	<u>€ 3.797.428</u>	<u>€ 3.648.500</u>	<u>€ 3.266.413</u>
	(dit is incl. SZP)	(dit is excl. SZP)	

Gemiddelde personeelsomvang (FTE): 24,8 FTE (op datum 31-12-2019)

6 OVERIGE GEGEVENS

6 a) Resultaatbestemming

Het negatieve saldo van baten en lasten over het boekjaar bedraagt € 182.597.

Vooruitlopend op het besluit van de ledenvergadering is het resultaat als volgt verwerkt:

- Ten laste van de Algemene reserve € 182.597.
- Ten laste van de Bestemmingsreserve Imagocampagne € 0.
- Ten laste van de Bestemmingsreserve Groot onderhoud € 0.

6 b) Gebeurtenissen na balansdatum

Pensioenfederatie is net als alle instellingen en bedrijven in Q1 van 2020 geconfronteerd met de impact en gevolgen van het Coronavirus (COVID-19). Deze gebeurtenis heeft geen invloed op de in de jaarrekening opgenomen balans en staat van baten en lasten.

6 c) Controleverklaring

Zie bijlage

7 BEGROTING 2020**BATEN**

Contributies	€ 6.235.500
Interest en overige baten/lasten	8.000
Sponsorgelden	<u>55.000</u>
TOTALE BATEN	€ 6.298.500

LASTEN

Europa / internationaal	€ 507.500
Gezicht naar de achterban	1.274.000
Gezicht naar buiten	1.496.000
Beleidsvorming / beleid beïnvloeding	1.654.500
Bestuurskosten	587.500
Facilitair	792.000
Diverse projecten	<u>200.000</u>
TOTALE LASTEN	€ 6.511.500

RESULTAAT T.L.V. ALGEMENE RESERVE	€ <u><u>-213.000</u></u>
--	---------------------------------